

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain sekä rikoslain 32 luvun 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäviksi eräistä kansainvälisessä terrorismin rahoituksen vastaisessa yleissopimuksessa asetetuista velvoitteista, Euroopan yhteisön rahanpesudirektiivin muutoksessa asetetuista velvoitteista sekä eräistä rahanpesun vastaisen kansainvälisen toimintaryhmän FATF:n rahanpesun vastaisissa suosituksissa ja terrorismin rahoituksen vastaisissa erityissuosituksissa asetetuista velvoitteista aiheutuvat muutokset. Keskeisimmät muutokset olisivat rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmän soveltamisalan laajentaminen, ilmoitusvelvollisten piiriin laajentaminen ja tehostetusta tunnistamisvelvollisuudesta, huolellisuusvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta laissa nimenomaisesti säätäminen.

Rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmän soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavan käsittämään varsinaisen rahanpesun es-

tämisen ja selvittämisen lisäksi terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen. Ilmoitusvelvollisten piiriä ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan myös tilintarkastajat, kirjanpitäjät, arvoesineiden kauppiat ja välittäjät, huutokaupanpitäjät, oikeudellisissa asioissa avustavat pois lukien oikeudenkäyntiavustajana ja –asiamiehenä toimiminen sekä muuta maksuliikettä kuin yleistä maksujenvälitystä harjoittavat. Ilmoitusvelvollisten piiriin ehdotetaan lisäksi tehtäviksi eräät kansallisia tarpeista aiheutuvat tarkennukset. Tehostettuja tunnistamis-, huolellisuus- ja ilmoitusvelvollisuuksia sovellettaisiin liiketoimeen, jolla on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä vaatimuksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan edellä mainituista kansainvälisistä velvoitteista johtuen pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Nykytila.....	4
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	6
Kansainväliset velvoitteet.....	6
<i>Rahanpesudirektiivin muutos</i>	6
<i>FATF:n rahanpesun vastaiset suositukset</i>	8
<i>Kansainvälinen terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus</i>	8
<i>FATF:n terrorismin rahoituksen vastaiset erityissuositukset</i>	9
Ulkomaiden lainsäädäntö.....	9
<i>Ruotsi</i>	9
<i>Tanska</i>	10
1.3. Nykytilan arviointi.....	11
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	11
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	11
2.2. Keskeiset ehdotukset	11
3. Esityksen vaikutukset	13
3.1. Taloudelliset vaikutukset	13
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	13
3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan.....	14
3.4. Yritysvaikutukset.....	14
4. Asian valmistelu	14
4.1. Valmisteluvaiheet ja –aineisto	14
4.2. Lausunnot.....	14
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	15
5.1. Riippuvuus muista esityksistä.....	15
5.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista.....	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	16
1. Lakiehdotusten perustelut	16
1.1. Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä.....	16
1.2. Rikoslaki	23
32 luku. Kätkemisrikoksista.....	23
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	23
3. Voimaantulo	24
4. Säättämisjärjestys	24

LAKIEHDOTUKSET	26
rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta	26
rikoslain 32 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	30
LIITE	31
RINNAKKAISTEKSTIT	31
rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta	31
rikoslain 32 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	39

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Nykyinen rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettu laki (68/1998) tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1998.

Jo ennen rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain voimaantuloa oli ollut voimassa luotto- ja rahoituslaitoksia, sijoituspalveluyrityksiä, säästökassatoimintaa harjoittavia osuuskuntia, vakuutusyhtiöitä, vakuutuksenvälittäjiä ja panttilainauslaitoksia koskevia rahanpesun estämiseen liittyviä säännöksiä luottolaitostoinnasta annetussa laissa (1607/1993), ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetussa laissa (1608/1993), sijoituspalveluyrityksistä annetussa laissa (579/1996), ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa annetussa laissa (580/1996), osuuskuntalaissa (247/1954), vakuutusyhtiölaissa (1062/1979), ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995), vakuutuksenvälittäjistä annetussa laissa (251/1993) ja panttilainauslaitoksista annetussa laissa (1353/1992).

Rahanpesu oli kriminalisoitu rikoslain (39/1889) 32 luvun 1 §:n kätkemisrikosta koskevan säännöksen täydennyksellä, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994. Kätkemisrikossäännöksen rahanpesua koskevaa osaa muutettiin rahanpesun estämistä ja selvittämistä koskevan lain antamisen yhteydessä. Sittemmin rahanpesua koskeva rangaistussäännös on ehdotettu siirrettäväksi omaksi rikosnimikkeekseen (HE 53/2002 vp).

Edellä mainituilla säännöksillä on pantu kansallisesti täytäntöön rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä annettu neuvoston direktiivi 91/308/ETY, jäljempänä rahanpesudirektiivi. Rahanpesurikoksen ja rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmän kansallinen soveltamisala on tosin direktiivin edellyttämää laajempi. Rahanpesudirektiivi alkuperäisessä muodossaan kattoi rahanpesun alkurikoksina

vain huumausainerikokset. Suomessa rahanpesun alkurikoksena voi olla mikä tahansa rikos. Rahanpesudirektiivin alkuperäisessä muodossa rahanpesuepäilyistä ilmoitusvelvollisten yhteisöjen ja elinkeinonharjoittajien piiri kattoi ainoastaan direktiivissä tarkoitetut luotto- ja rahoituslaitokset ja tältäkin osin vakuutusyritykset vain henkivakuutuksen ensivakuutuksen osalta. Suomessa ilmoitusvelvollisia ovat myös vakuutusyhtiöt muunkin vakuutustoiminnan kuin henkivakuutuksen ensivakuutuksen osalta, panttilainauslaitokset, rahapeliyhteisöt ja rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja –maksuja välittävät elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt sekä kiinteistön- ja liikevuokrahuoneiston välittäjät.

Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukaan rahanpesulla tarkoitetaan rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua, siis kätkemisrikoksena rangaistavaa toimintaa. Rahanpesua on siten sellaisen varojen tai muun omaisuuden, jonka henkilö tietää olevan rikoksella hankittua tai sen tilalle tullutta, vastaan ottaminen, muuntaminen, luovuttaminen tai siirtäminen tarkoituksessa peittää tai häivyttää sen laitton alkuperä taikka avustaa rikosentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset. Rahanpesua on myös tuollaisen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvien määräämistöimien tai oikeuksien peittäminen tai häivyttäminen. Kuten edellä on todettu, rahanpesua koskeva rangaistussäännös on ehdotettu siirrettäväksi omaksi rikosnimikkeekseen rikoslain 32 luvun 6 §:ään. Rahanpesusta rangaistaisiin sitä, joka ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai niiden tilalle tullutta omaisuutta peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaakseen rikosentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset taikka peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämis-

toimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä. Rikoslain 32 lukuun ehdotetaan otettavaksi myös törkeää rahanpesua (7 §), salahanketta törkeän rahanpesun tekemiseksi (8 §), tuotamuksellista rahanpesua (9 §) ja rahanpesurikkomusta (10 §) koskevat rikostunnusmerkistöt (HE 53/2002 vp).

Rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmä perustuu siihen, että ilmoitusvelvollisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille on asetettu asiakkaidensa tunnistamisvelvollisuuksia, epätavanomaisten liiketoimien selvittämisvelvollisuus (huolellisuusvelvollisuus) ja epäilyttävistä liiketoimista ilmoitusvelvollisuus.

Ilmoitusvelvollisten on säilytettävä asiakkaan tunnistamistiedot vähintään viiden vuoden ajan liiketoimen tai asiakassuhteen päättymisestä. Tiedoista syntyy yleensä henkilörekisteri, johon sovelletaan yleistä henkilötietolakia (523/1999), jollei asiasta ole kyseistä elinkeinoalaa koskevissa erityissääädöksissä muuta säädetty. Sama koskee muutakin ilmoitusvelvollisen rahanpesun torjuntaan liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan yhtenä henkilötietojen käsittelyn yleisenä edellytyksenä voi olla, että käsittelystä säädetään laissa tai käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai veloitteesta.

Selvittämisvelvollisuuden käynnistävät yleensä ilmoitusvelvollisen normaali tehtävien yhteydessä saamat liiketoimen epätavanomaisuuteen viittaavat tiedot. Ilmoitusvelvollisella ei siten lähtökohtaisesti ole aktiivista tutkimisvelvollisuutta täyttääkseen sille säädetyn huolellisuusvelvollisuuden.

Ilmoitusvelvolliset ovat velvolliset ilmoittamaan epäilyttävistä liiketoimista keskusrikospoliisissa olevalle rahanpesun selvittelykeskukselle. Ilmoituskynnys on tässä matalampi kuin rikoksen esitutkintakynnys. Ilmoitusvelvolliset eivät ole rikostorjunnan ammattilaisia ja rahanpesun selvittelykeskus joutuu yleensä jatkoselvittämään asiaa ennen kuin se pystyy toteamaan, onko esitutkintakynnys ylittynyt. Ilmoitusvelvollinen ei saa paljastaa ilmoituksen tekoa sille, johon epäily kohdistuu, eikä muulle henkilölle.

Asiakkaiden tunnistamisvelvollisuuden ja

tunnistamistietojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta rangaistaan tunnistamisvelvollisuuden rikkomisena sakolla tai enintään kuuden kuukauden vankeudella. Ilmoituksen tekemättä jättämisestä ja ilmoituksen paljastamisesta rangaistaan kätkemisrikoksena sakolla tai enintään yhden vuoden kuuden kuukauden vankeudella. Ilmoituksen tekemättä jättäminen ja ilmoituksen tekemisen paljastaminen on ehdotettu siirrettäväksi omaksi rahanpesun ilmoitusrikkomus – rikosnimikkeekseen. Uusi nimike kattaisi myös huolellisuusvelvollisuuden täyttämättä jättämisen siten, ettei ilmoitusvelvollinen havaitse ilmoitusvelvollisuutensa olemassaoloa. Uuden nimikkeen rikkomisesta rangaistaisiin sakolla (HE 53/2002 vp). Rikosoikeudellinen vastuu yhteisömuotoisissa ilmoitusvelvollisissa kohdentuu rikosoikeuden yleisten oppien mukaisesti.

Ilmoitusvelvollinen on velvollinen korvaamaan taloudellisen vahingon, joka asiakkaalle on aiheutunut liiketoimen selvittämisestä, epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittamisesta taikka liiketoimen keskeyttämisestä tai liiketoimesta kieltäytymisestä vain, jos ilmoitusvelvollinen ei ole noudattanut sellaista huolellisuutta, jota häneltä olosuhteet huomioon ottaen voidaan kohtuudella vaatia. Vahingonkorvausvastuu yhteisömuotoisissa ilmoitusvelvollisissa ja työntekijän ja työnantajan välillä kohdentuu vahingonkorvauslain (412/1974) yleisten säännösten mukaisesti.

Rahanpesun selvittelykeskuksen suorittamaan rahanpesun selvittämiseen sovelletaan poliisilain (493/1995) poliisitutkintaa koskevia säännöksiä, jollei kysymyksessä ole rikoksen esitutkinnan asteelle edennyt selvittäminen, johon sovelletaan esitutkintalakia (449/1987). Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevällä päällystään kuuluvalla poliisimiehellä on toimivalta antaa määräys pidättyä suorittamasta epäilyttävää liiketointa enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen pidättyminen on tarpeen rahanpesun selvittämiseksi.

Ilmoitusvelvollisia ovat luotto- ja rahoituslaitokset, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt ja säilytisyhteisöt, säästökassatoimintaa harjoittavat osuuskunnat, vakuutusyhtiöt, vakuutusvälittäjät, panttilainauslaitokset, rahapeliyhteisöt ja rahapeleihin liittyviä osal-

listumisilmoituksia ja –maksuja välittävät elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, kiinteistön- ja liikevuokrahuoneiston välittäjät sekä arvopaperikeskus ja tilinhoitajayhteisöt.

Vuonna 2000 rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti yhteensä 1 109 ilmoitusta epäilyttävistä liiketoimista. Ilmoituksista 143 tuli pankeista, 920 valuutanvaihtoyhtiöistä ja 46 muilta ilmoitusvelvollisilta, viranomaisilta ja muilta tahoilta. Vuonna 2001 selvittelykeskus vastaanotti 2 796 ilmoitusta, joista 218 tuli pankeista ja 2 022 valuutanvaihtoyhtiöistä. Vuonna 2000 vastaanotetuissa ilmoituksissa tarkoitettujen liiketoimien yhteenlaskettu markkamäärä oli yli 35,6 miljardia (6,0 miljardia euroa). Vuonna 2001 vastaanotetuissa ilmoituksissa tarkoitettujen liiketoimien yhteenlaskettu markkamäärä oli yli 1,4 miljardia (0,2 miljardia euroa). Vuosina 1998-2001 on annettu 33 määräystä pidätyä suorittamasta epäilyttävää liiketoimintaa. Pidätyismääräyksissä tarkoitettujen liiketoimien yhteenlaskettu markkamäärä on ollut yli 51 miljoonaa (9 miljoonaa euroa). Tästä määrästä on saatu pysyvämmän viranomaisten haltuun omaisuutta yli 40 miljoonan markan (7 miljoonaa euroa) arvosta. Selvittelykeskus on saanut turvaamistoimilla ja määräyksillä pidätyä suorittamasta liiketoimintaa vuosina 1998-2001 viranomaisten haltuun omaisuutta yhteensä lähes 73 miljoonan markan (12 miljoonaa euroa) arvosta.

1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Kansainväliset velvoitteet

Rahanpesudirektiivin muutos

Rahoitusjärjestelmien rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/97/EY, jäljempänä rahanpesudirektiivin muutos, myötä rahanpesudirektiivi kattaa rahanpesun alkurikoksina aiempien huumausainerikosten lisäksi muutkin vakavat rikokset (1 artiklan E alakohta). Direktiivissä mainitaan rikokset, joita on ainakin pidettävä direktiivissä tarkoitettuina vakavina rikoksina. Suomessa rahanpesun alku-

rikoksena on voinut alusta asti olla mikä tahansa rikos.

Rahanpesudirektiivin muutoksen myötä rahanpesuepäilyistä ilmoitusvelvollisten yhteisöjen ja elinkeinonharjoittajien piiri kattaa aiempien direktiivissä tarkoitettujen luotto- ja rahoituslaitosten lisäksi ammattitoimintaa harjoittavat tilintarkastajat, ulkopuoliset kirjanpitäjät ja veroneuvojat, kiinteistönvälittäjät, notaarit ja muut itsenäiset lakimiesammattien harjoittajat, arvokkaiden tavaroiden, kuten jalokivien tai jalometallien taikka taide-esineiden, välittäjät ja huutokaupanpitäjät sekä kasinot (2 a artikla). Vakuutusyriyten osalta direktiivi kattaa edelleenkin vain henkivakuutuksen ensivakuutuksen. Suomessa ovat rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain voimaantulosta lähtien ilmoitusvelvollisia olleet direktiivissä tarkoitettujen luotto- ja rahoituslaitosten lisäksi myös kiinteistönvälittäjät ja kasinot. Vakuutusyhtiöt ovat olleet ilmoitusvelvollisia muunkin vakuutustoiminnan kuin henkivakuutuksen ensivakuutuksen osalta. Vuodesta 2001 lähtien ilmoitusvelvollisia ovat olleet myös liikevuokrahuoneiston välittäjät.

Notaarit ja muut itsenäiset lakimiesammattien harjoittajat ovat ilmoitusvelvollisia silloin, kun nämä joko a) osallistuvat asiakkaansa puolesta seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai toteuttamiseen: kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostaminen ja myynti, asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitaminen, pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaaminen tai hoitaminen, yhtiöiden perustamiseksi, johtamiseksi tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestely tai säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustaminen, johtaminen tai niiden toiminnasta vastaaminen tai b) toimivat asiakkaansa puolesta ja lukuun liiketoimissa tai kiinteistön kaupoissa (2 a artiklan 5 kohta).

Jäsenvaltiot eivät ole velvollisia sovelta- maan direktiivissä säädettyjä velvollisuuksia notaareihin, muihin itsenäisiin lakimiesammattien harjoittajiin, tilintarkastajiin, ulkopuolisiin kirjanpitäjiin ja veroneuvojiin niiden tietojen osalta, joita nämä ovat saaneet joltakin asiakkaaltaan tai jostakin asiakkaastaan selvittäessään asiakkaalleen tämän oikeudellista asemaa tai suorittaessaan kyseistä asia-

kasta koskevaa puolustus- tai edustamistehdävää oikeuskäsittelyssä tai oikeuskäsittelyyn liittyen mukaan luettuna oikeudenkäynnin käynnistämistä tai oikeudenkäynnin välttämistä koskeva neuvonta, riippumatta siitä saadaanko tai hankitaanko tällaiset tiedot ennen tällaista käsittelyä, sen aikana tai sen jälkeen (6 artiklan 3 kohta). Jäsenvaltiot eivät ole myöskään velvollisia soveltamaan kieltoa paljastaa ilmoituksen tekoa edellä tarkoitettuihin ammatteihin (8 artiklan 2 kohta).

Jäsenvaltiot voivat notaarien ja muiden itsenäisten lakimiesammattien harjoittajien osalta nimetä kyseisen ammattiryhmän itsesääntelyelimen siksi viranomaiseksi, jolle ilmoitus on tehtävä, ja jäsenvaltioiden on tällöin vahvistettava tämän elimen ja rahanpesun vastustamisesta vastuussa olevien viranomaisten väliset sopivat yhteistyömuodot (6 artiklan 3 kohta).

Arvokkaiden tavaroiden välittäjät ja huutokaupanpitäjät kuuluvat ilmoitusvelvollisten piiriin silloin, kun maksu suoritetaan käteisenä ja rahamäärä on vähintään 15 000 euroa (2 a artiklan 6 kohta).

Kasinon osalta asiakkaan tunnistamisvelvollisuus koskee kaikkia asiakkaita, jotka ostavat tai myyvät pelimerkkejä vähintään 1 000 euron arvosta. Valtion valvonnassa olevien kasinoiden katsotaan kuitenkin noudattavan direktiivin henkilöllisyyden toteutamisvaatimusta, jos ne rekisteröivät ja toteavat asiakkaansa henkilöllisyyden tämän saapuessa kasinolle vaihdettavien pelimerkkien määrästä riippumatta (3 artiklan 5 ja 6 kohta). Suomessa pelikasinotoiminnassa on aina todettava asiakkaan henkilöllisyys. Arpajaislain (1047/2001) 11 §:n mukaan pelikasinotoimintaan tarvitaan valtioneuvoston lupa, joka annetaan yksinoikeutena. Lain 42 §:n 2 momentin nojalla pelikasinotoiminnan valtakunnallisesta valvonnasta vastaa sisäasiainministeriö.

Direktiivin soveltamisalan selventämiseksi direktiivin rahoituslaitosta koskevan määritelmän todetaan nimenomaisesti kattavan myös valuutanvaihtotoimistojen ja valuutansiirtotoimistojen toiminnan, sijoituspalveluyritykset ja yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavat yritykset, jotka pitävät osuuksiaan tai osakkeitaan kaupan (1 artiklan B alakohta). Pääasiallisena liiketoimintanaan valuutan-

vaihtoa tarjoavat yhteisöt ovat luottolaitos-toiminnasta annetun lain rahoituslaitoksen määritelmään sisältyvinä kuuluneet jo tätä ennen Suomessa ilmoitusvelvollisten piiriin. Direktiivin soveltamisalan selvennykseen liittyen jäsenvaltioiden on huolehdittava, että lainsäädännön nojalla toimivaltaiset pörssi-, valuutta- ja rahoitusjohdannaismarkkinoiden valvontaelimet ilmoittavat rahanpesun vastustamisesta vastuussa oleville viranomaisille saamansa tiedot, jotka voivat olla todistena rahanpesusta (10 artikla). Kyseisiä markkinoita Suomessa valvova Rahoitustarkastus on ollut jo tätä ennen rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu valvomaan asetettu ilmoitusvelvollinen.

Jäsenvaltioiden on aina huolehdittava, että laitokset ja henkilöt, joihin direktiiviä sovelletaan, toteuttavat asianmukaisia erityistoimenpiteitä, joilla voidaan pienentää rahanpesun riskiä, joka kasvaa, kun ryhdytään liikesuhteeseen tai liiketoimiin sellaisen asiakkaan kanssa, joka ei ole ollut fyysisesti läsnä henkilöllisyyden todistamista varten (non-face to face operations). Näillä toimenpiteillä on varmistettava, että asiakkaan henkilöllisyys tulee todetuksi, esimerkiksi vaatimalla kirjallisia lisätodisteita tai lisätoimenpiteitä toimitettujen asiakirjojen tarkastamiseksi ja varmentamiseksi tai sellaisen laitoksen antamia vahvistavia todistuksia, johon direktiiviä sovelletaan, taikka vaatimalla, että ensimmäinen liiketoimeen liittyvä maksusuoritus maksetaan tilille, joka on avattu asiakkaan nimiin sellaisessa luottolaitoksessa, johon direktiiviä sovelletaan. Sisäistä valvontaa koskevissa menettelyissä on otettava erityisesti huomioon kyseiset toimenpiteet (3 artiklan 11 kohta).

Jäsenvaltioiden on saatettava voimaan direktiivin noudattamisen edellyttämät kansalliset lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 15 päivänä kesäkuuta 2003.

Direktiivi instrumenttimuotona kuuluu yhteisön ylikansallisen lainsäädännön piiriin (niin kutsuttuun I pilariin). Lähtökohta on, ettei yhteisöllä ole toimivaltaa antaa rikosoikeudellisia normeja, vaikka yhteisön oikeus voi välillisesti vaikuttaa kansalliseen rikosoikeuteen. Rahanpesudirektiivin 14 artiklassa, jota nyt ei ole muutettu, onkin vain todettu, että jäsenvaltioiden on toteutettava aiheelliset

toimenpiteet sen varmistamiseksi, että direktiivin säännöksiä noudatetaan varauksettomasti ja erityisesti määrättävä direktiivin täytäntöön panemiseksi annettujen säännösten rikkomisesta seuraamuksia. Yhteisön oikeudesta siis johtuu, ettei direktiivistä suoraan voi johtua jäsenvaltioille velvoitetta säätää teot rangaistaviksi.

Ehdotettujen direktiivin muutosten täytäntöönpanemiseksi Suomessa on kuitenkin tarkoituksenmukaista käyttää nimenomaan rikosoikeudellisia seuraamuksia direktiivin rikkomisen uhkana. Tämä johtuu ennen kaikkea suomalaisesta oikeusperinteestä, jossa esimerkiksi hallinnollisten maksujen käyttäminen tällaisessa tilanteessa olisi meille vierasta. Samoin nyt voimassa olevaa rahanpesudirektiiviä täytäntöönpannassa direktiivissä tarkoitetut teot säädettiin meillä rangaistaviksi.

FATF:n rahanpesun vastaiset suositukset

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n yhteydessä toimii rahanpesun vastainen kansainvälinen toimintaryhmä FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering). FATF on 29 valtion sekä kahden kansainvälisen järjestön, Euroopan komission ja Persianlahden yhteistyöneuvoston, muodostama ryhmä. Suomi on ollut FATF:n jäsen vuodesta 1991 lukien. FATF on hyväksynyt 40 rahanpesun vastaista suositusta. Suositukset eivät ole jäsenvaltioita kansainvälisoikeudellisesti sitovia, mutta jäsenvaltiot ovat poliittisesti sitoutuneet panemaan ne täytäntöön kansallisesti.

Suosituksen 21 mukaan rahoituslaitosten tulee kiinnittää erityistä huomiota liikesuhteisiin ja liiketoimiin sellaisten henkilöiden kanssa, mukaan luettuna yhtiöt ja rahoituslaitokset, jotka ovat valtioista, jotka eivät sovelta tai soveltavat puutteellisesti suosituksia. Jos näillä liiketoimilla ei ole selvää taloudellista tai ilmeisen laillista tarkoitusta, niiden tausta ja tarkoitus tulee, niin pitkälle kuin mahdollista, tutkia sekä löydökset kirjata ja pitää ne saatavilla tarkastajien, tilintarkastajien ja lainvalvontaviranomaisten avuksi.

FATF pitää listaa niin kutsutuista yhteistyöhaluttomista valtioista ja alueista. Listalla olevia valtioita ja alueita vastaan FATF ke-

hottaa jäsenvaltioitaan soveltamaan suositusta 21. Jos listalla oleva valtio tai alue ei kehittä riittävästi rahanpesun vastaisia toimiaan, siihen voidaan FATF:n kehotuksesta kohdistaa lisävastatoimia. Lisävastatoimia koskeva kehotuksesta päätetään kunkin valtion tai alueen osalta erikseen. Lisävastatoimia ovat: a) rahoituslaitoksille asetettavat tiukat vaatimukset asiakkaiden tunnistamisesta ja niille suunnatun neuvonnan, myös kutakin lainkäyttöaluetta erityisesti koskevan rahoitusneuvonnan, tehostaminen, jotta edunsaajat voidaan tunnistaa ennen kuin aloitetaan liikesuhteita kyseisten maiden yksityishenkilöiden tai yritysten kanssa, b) asianmukaisten raportointijärjestelyjen tehostaminen tai liiketoimista raportointi järjestelmällisesti sillä perusteella, että liiketoimet kyseisten maiden kanssa ovat muita suuremmalla todennäköisyydellä epäilyttäviä, c) asianomaisen pankin sijainnin yhteistyöhaluttomassa maassa huomioon ottaminen harkittaessa FATF:n jäsenvaltioissa olevien tytäryhtiöiden tai sivuliikkeiden tai pankkien edustus-toimistojen hyväksymistä sekä d) rahoitusalan ulkopuolisten liiketoiminnan alojen varoittaminen siitä, että liiketoimiin yhteistyöhaluttomissa maissa sijaitsevien tahojen kanssa saattaa liittyä rahanpesun riski.

Euroopan unionin talous- ja rahoitusasioiden sekä oikeus- ja sisäasioiden neuvostojen yhteisissä kokouksissa vuonna 2001 ja lokakuussa 2002 on päätetty soveltaa yhteistyöhaluttomiin valtioihin FATF:n rahanpesun vastaista suositusta 21 ja ryhtyä soveltamaan lisävastatoimia niitä yhteistyöhaluttomia valtioita vastaan, jotka eivät ole riittävästi kehittäneet rahanpesun vastaisia toimiaan.

Kansainvälinen terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus

Kansainvälisen terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen 18 artiklan 1 kappaleen b kohta koskee toimenpiteitä, joilla velvoitetaan rahoituslaitokset ja muut varainsiirron kanssa tekemisissä olevat tahot käyttämään tehokkaimpia käytettävissä olevia toimenpiteitä tunnistaa tavalliset tai satunnaiset asiakkaansa sekä sellaiset asiakkaat, joiden toimeksiannosta avataan tilejä, sekä kiinnittää huomiota epätavalliseen

tai epäilyttävään varainsiirtoon ja ilmoittaakseen sellaisista varainsiirroista, joiden epäilyn liittyvän rikolliseen toimintaan. Tässä tarkoituksessa sopimusvaltiot harkitsevat: 1) määräyksiä, joilla kielletään sellaisten tilien avaaminen, joiden omistajat tai käyttäjät eivät ole tiedossa tai selvitettävissä, samoin kuin toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että rahoituslaitokset varmistavat varainsiirtojen todellisten toimeksiantajien henkilöllisyyden, 2) oikeushenkilöiden tunnistamisen osalta rahoituslaitosten velvoittamista ryhtymään tarvittaessa toimenpiteisiin varmistukseksi asiakkaan rekisteröinnin ja rakenteen hankkimalla joko julkisesta rekisteristä tai asiakkaalta tai molemmilta todisteet oikeushenkilön perustamisesta, mukaan luettuna tiedot asiakkaan nimestä, oikeudellisesta muodosta, osoitteesta, johtajista ja nimenkirjoitusoikeutta koskevista määräyksistä, 3) määräyksiä, joilla velvoitetaan rahoituslaitokset ilmoittamaan viipymättä toimivaltaisille viranomaisille kaikista monimutkaisesta, epätavallisen laajasta ja epätavallisen tyyppisestä maksuliikenteestä, jolla ei ole selvää taloudellista tai ilmeisen laillista tarkoitusta, ilman että niitä uhkaa rikosoikeudellinen tai siviilioikeudellinen vastuu mahdollisesta tietosuojaan rikkomisesta, jos ne ilmoittavat epäilyistään vilpittömässä mielessä, sekä 4) rahoituslaitosten velvoittamista säilyttämään ainakin viiden vuoden ajan kaikki tarvittavat tiedot sekä kotimaisesta että kansainvälisestä maksuliikenteestä. Artiklan 2 kappaleen a kohdan mukaan sopimusvaltioiden tulee harkita myös maksuja välittävien yhtiöiden valvontatoimenpiteitä, esimerkiksi toimilupien vaatimista. Kappaleen b kohdan mukaan on lisäksi harkittava sellaisia toteutettavissa olevia toimenpiteitä, joiden avulla voidaan havaita tai valvoa käteisvarojen ja haltijapapereiden kuljettamista rajojen yli. Tällaisilta toimilta edellytetään, että tietojen asianmukainen käyttö varmistetaan tarpeellisin suojatoimenpitein. Ne eivät myöskään saa haitata millään tavalla pääoman vapaata liikkumista.

FATF:n terrorismin rahoituksen vastaiset erityissuositukset

FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisten erityissuositusten IV suositus koskee terro-

rismiin liittyvistä epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista. Suosituksen mukaan jos rahoituslaitokset taikka muut yritykset tai yksiköt, jotka ovat rahanpesun torjuntaan liittyvien velvollisuuksien alaisia, epäilevät tai niillä on perusteltua syytä epäillä, että varat kytkeytyvät tai liittyvät taikka niitä käytetään terrorismiin, terroritekoihin tai terroristijärjestöjen toimesta, ne tulisi velvoittaa ilmoittamaan epäilyistään asianmukaisesti toimivaltaisille viranomaisille.

Erityissuositusten VI suositus koskee vaihtoehtoja rahan lähettämistä. Suosituksen mukaan jokaisen valtion tulisi ryhtyä toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että luonnollisten tai oikeushenkilöiden, mukaan lukien edustajat, jotka tarjoavat rahan tai arvon lähettämispalveluja, mukaan lukien lähettäminen epävirallisen rahan tai arvon siirtämisen järjestelmän tai -verkoston kautta, tulee hankkia toimilupa tai rekisteröityä ja että ne ovat kaikkien pankkeja ja muita rahoituslaitoksia kuin pankkeja koskevien FATF:n suositusten alaisia. Jokaisen valtion tulisi varmistaa, että luonnolliset ja oikeushenkilöt, jotka tuottavat tällaisia palveluja laittomasti, ovat hallinnollisten, siviilioikeudellisten tai rikosoikeudellisten seuraamusten alaisia.

Erityissuositukset on saatettava voimaan kansallisesti kesäkuuhun 2002 mennessä.

FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisten erityissuositusten taustalla on myös Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1373 (2001) koskien terroritekojen kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle aiheuttamia uhkia.

Ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa on tullut 1 päivänä heinäkuuta 2002 voimaan Ruotsin liittymiseen Yhdistyneiden Kansakuntien kansainväliseen terrorismin rahoituksen vastaiseen yleissopimukseen liittyen laki erityisen vaarallisen rikollisuuden rahoittamisen rankaisemisesta eräissä tapauksissa (lag om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m. 2002:444) ja laki valuutanvaihdosta ja maksuvälityksestä annetun lain muuttamisesta. Lakien myötä rahanpesun estämis- ja selvit-

tämisjärjestelmän soveltamisala laajennettiin käsittämään myös terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen. Uudessa laissa ovat rahanpesun vastaisista toimenpiteistä annetussa laissa (lag om åtgärder mot penningtvätt 1993:78) tarkoitettuja yrityksiä koskevat säännökset muun muassa tarkastus- ja ilmoitusvelvollisuudesta, kiellosta osallistua tiettyihin liiketoimiin, kiellosta paljastaa rahanpesun estämis- ja selvittämistoimenpiteet, tarkastus- ja ilmoitusvelvollisuuden ja rahanpesun estämis- ja selvittämistoimenpiteiden paljastamiskiellon rikkomisesta seuraavasta rangaistuksesta sekä rekisterikysymyksistä. Laissa ovat myös säännökset rahoitustarkastuksen (Finansinspektionen) ilmoitusvelvollisuudesta ja laissa ja lain ja rahanpesun vastaisista toimenpiteistä annetun lain nojalla annetussa asetuksessa (Förordning om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (2002:552)) säännökset rahoitustarkastuksen oikeudesta antaa tarkempia määräyksiä.

Tanska

Tanskassa on osaksi 1 päivänä elokuuta 2002 ja osaksi sitä aikaisemmin tullut voimaan laki rahanpesun estämistoimenpiteistä annetun lain (lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge 9.6.1993 n:o 348) muuttamisesta (6.6.2002 n:o 422).

Muutoksen myötä rahanpesun estämistoimenpiteistä annetun lain nimi muutettiin laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoimenpiteistä. Terrorismin määritelmän osalta viitataan rikoslaissa olevaan terrorismin määritelmään. Tunnistamisvelvollisuutta koskeviin säännöksiin ja rahoitustarkastuksen (Finanstilsynet) ilmoitusvelvollisuutta koskevaan säännökseen lisättiin rahanpesun rinnalle terrorismin rahoittaminen. Jos epäillään, että liiketoimella on tai on ollut liittymäkohta terrorismin rahoittamiseen, yrityksen tulee selvittää liiketointa tarkemmin. Jos epäily ei poistu, tulee siitä ilmoittaa talousrikosten valtionsyyttäjälle. Kyseistä tiliä tai henkilöä koskeva liiketoimi saadaan toteuttaa vain talousrikosten valtionsyyttäjän luvalla. Poliisi voi pyytää asiassa tarvittavat

tiedot oikeudenkäymislain nojalla. Säännöksen rikkomisesta rangaistaan samalla tavalla kuin rahanpesuepäilyistä ilmoittamista koskevan säännöksen rikkomisesta. Myös rahanpesuepäilyitä koskevien ilmoitusten vastaanottajaksi mainitaan nimenomaisesti nykyisen poliisin sijasta talousrikosten valtionsyyttäjä.

Myös Tanskan keskuspankki (Danmarks Nationalbank) otettiin lain soveltamisalan piiriin siltä osin kuin se harjoittaa vastaavaa toimintaa kuin luotto- ja rahoituslaitokset. Ilmoitusvelvollisten piiriä laajennettiin koskemaan myös asianajajia (advokater), tilintarkastajia ja veroneuvoja, kiinteistönvälittäjiä, vakuutusvälittäjiä, tavaroiden välittäjiä ja huutokaupanpitäjiä sekä henkilöitä ja yrityksiä, jotka maksua vastaan harjoittavat asianajajien, tilintarkastajien, kiinteistönvälittäjien tai vakuutusvälittäjien toimintaa vastaavaa toimintaa. Asianajajat kuuluvat ilmoitusvelvollisten piiriin, kun he a) osallistuvat asiakkaansa liiketoimiin avustamalla niissä tai suorittamalla ne taikka b) suorittavat asiakkaansa puolesta ja lukuun rahoitusliiketoimen tai kiinteää omaisuutta koskevan liiketoimen. Edellä a kohdassa tarkoitettuja liiketoimia ovat yritysten myyminen ja ostaminen, asiakkaan rahavarojen, arvopaperien ja muiden varojen hallinnoiminen, pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaaminen tai hallinnoiminen, yhtiöiden perustamiseksi, toiminnasta vastaamiseksi tai johtamiseksi tarvittavien varojen järjesteleminen, rahasto-yhtiöiden, yhtiöiden ja vastaavien rakenteiden perustaminen, toiminnasta vastaaminen tai johtaminen sekä muu liiketoimintaan liittyvä neuvonta. Asianajajilla ei ole ilmoitusvelvollisuutta heidän edustaessaan asiakastaan ennen oikeudenkäyntiä, sen aikana tai sen jälkeen. Sama poikkeus koskee tilintarkastajia sekä asianajajia, veroneuvoja, kiinteistönvälittäjiä, vakuutusvälittäjiä ja muita näihin rinnastettavia heidän avustessaan asianajajaa. Asianajajaliiton jäsenet voivat tehdä ilmoituksensa asianajajaliiton sihteeristölle, joka toimittaa ilmoitukset edelleen talousrikosten valtionsyyttäjälle konkreettisen arvioinnin jälkeen.

Tavaroiden välittäjät ja huutokaupanpitäjät kuuluvat ilmoitusvelvollisten piiriin, kun rahamäärä on vähintään 15 000 euroa ja se maksetaan käteisellä.

Osaa lain säännöksistä sovelletaan lisäksi postiyrityksistä annetussa laissa tarkoitettuihin postiyrityksiin, elinkeinotoimintana harjoitettavaan rahavarojen ja muiden varojen siirtämistoimintaan, elinkeinotoimintana harjoitettavaan rahankuljetustoimintaan ja valutanvaihtotoimistoihin.

Luotto- ja rahoituslaitosten sekä vakuutus toiminnan harjoittajien tulee rekisteröityä talousrikosten valtionsyyttäjälle saadakseen harjoittaa rahavarojen ja muiden varojen siirtämistoimintaa. Tämä ei koske rahoitustarkastuksen valvomaa toimintaa. Lain liitteenä olevaan luotto- ja rahoituslaitosten toimintoja koskevaan luetteloon lisättiin sijoitusrahastot (rahastoyhtiöt ja säilytysyhteisöt).

Maksunvälityksen, joka tapahtuu ilman lähettäjän ja maksunvälittäjän henkilökohtaista kontaktia tai jonka suorittaa maksunvälittäjä, joka ei ole samanaikaisesti lähettäjän tiliäpitävä laitos, tulee kaikissa maksunvälityksen vaiheissa olla varustettu lähettäjää koskevilla tiedoilla. Maksunvälittäjä on vastuussa siitä, että tiedot lähettäjistä ovat riittävät ja asianmukaiset. Lähettäjän tunnistamisen vaatimus ei koske rahoitus- ja luottolaitosten välisten maksujen selvittely- ja selvitysjärjestelmiä eikä arvopapereiden selvitysjärjestelmiä.

Rahoitustarkastus voi antaa FATF:n kehoitusten johdosta tarkempia säännöksiä rahanpesun torjunnassa yhteistyöhaluttomien valtioiden kanssa tehtäviä rahoitusliiketoimia koskevasta systemaattisesta rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta. Tässä yhteydessä voidaan säätää, että ilmoitusvelvollisuus on systemaattinen eikä edellytä epäilyä.

Luottolaitokset ja muut laitokset, jotka osana toimintaansa osallistuvat setelien ja metallirahan käsittelemiseen ja liikkeeseen laskemiseen, mukaan lukien laitokset, joiden toiminta koostuu setelien ja metallirahan vaihtamisesta halutuksi valuutaksi, ovat velvollisia poistamaan liikkeestä setelit ja metallirahan, joiden ne tietävät tai perustellusti epäilevät olevan väärennettyjä. Ne luovuttavat tällaiset setelit ja metallirahan välittömästi poliisille. Velvollisuuden rikkominen on rangaistavaa.

1.3. Nykytilan arviointi

Suomen kansallinen rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmä on osoittautunut pääosin toimivaksi. Merkittävimmät muutostarpeet johtuvatkin kansainvälisistä toimista rahanpesun ja terrorismin torjumiseksi. Tällä esityksellä ehdotetaan vastattavaksi juuri näihin kansainvälisiin muutostarpeisiin. Samalla lakiin tehtäisiin eräät kansallisista tarpeista, muun muassa muun lainsäädännön muutoksista, aiheutuvat tarkennukset.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoitteena on tehostaa rahanpesun torjuntaa ilmoitusvelvollisten piiriä laajentamalla ja asettamalla eräisiin riskitilanteisiin tehostettuja tunnistamis-, huolellisuus- ja ilmoitusvelvollisuuksia.

Esityksen tavoitteena on lisäksi tehostaa terrorismin rahoittamisen torjuntaa laajentamalla rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmän soveltamisalaa käsittämään varsinaisen rahanpesun estämisen ja selvittämisen lisäksi terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Tietyn rikostyyppin rahoittaminen on säädetty erikseen rangaistavaksi terrorismin ja huumausainerikosten osalta. Terrorismin rahoittaminen on ollut rikoslain 34 luvun 9 b §:n nojalla rangaistavaa 28 päivästä heinäkuuta 2002 lukien. Huumausainerikosten rahoittaminen on ollut rikoslain 50 luvun 4 §:n 2 kohdan nojalla huumausainerikoksen edistämisenä rangaistavaa vuodesta 1994 lähtien.

Terrorismin torjunta. Terrorismin torjunnan tehostamiseksi rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmän soveltamisala ehdotetaan laajennettavaksi käsittämään varsinaisen rahanpesun estämisen ja selvittämisen lisäksi terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen.

Ehdotettu terrorismin rahoittamista koskeva muutos johtuu kansainvälisessä terroris-

min rahoituksen vastaisessa yleissopimuksessa ja FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisissa erityissuosituksissa asetetuista velvoitteista. FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisten erityissuositusten taustalla on myös Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1373 (2001) koskien terroritekojen kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle aiheuttamia uhkia. Terrorismi on määritelty edellä mainitussa terrorismin rahoittamisen rikostunnusmerkistössä kattamaan panttivangin ottamisen, tuhotyön, liikennetuhotyön, törkeän tuhotyön, aluksen kaappauksen, yleisvaarallisen rikoksen valmistelun, sellaisen ydinräjähderyöksen, terveyden vaarantamisen, törkeän terveyden vaarantamisen, luvattoman ydinenergian käytön, ydinenergiain rikkomisen ja muun ydinaineeseen kohdistuvan tai ydinainetta välineenä käyttäen tehdyn rangaistavaksi säädettyä teon, jota on pidettävä ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 72/1989) tarkoitettuna rikoksena, ja murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, vapaudenriiston, törkeän vapaudenriiston, ihmisryöstön, panttivangin ottamisen ja törkeän julkisrauhan rikkomisen ja niillä uhkaamisen, kun teko kohdistuu henkilöön, jota tarkoitetaan kansainvälistä suojelua nauttivia henkilöitä vastaan, mukaan lukien diplomaattiset edustajat, kohdistuvien rikosten ehkäisemistä ja rankaisemista koskevassa yleissopimuksessa (SopS 63/1978). Terrorismia on myös murha, tappo, surma, törkeä pahoinpitely, terveyden vaarantaminen ja törkeä terveyden vaarantaminen, jonka tarkoituksena on aiheuttaa pelkoa väestön keskuudessa tai pakottaa valtion hallitus tai kansainvälinen järjestö tekemään tietty toimenpide tai pidättäytymään tietystä toimenpiteestä. Terrorismin rahoittamisena rangaistaan varojen joko suoraan tai välillisesti antaminen tai kerääminen edellä tarkoitettujen rikosten rahoittamiseksi tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan noita rikoksia.

Terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmä on tarkoituksenmukaista rakentaa valmiin ja vakiintuneen rahanpesun torjuntajärjestelmän pohjalle. Myöskään ilmoitusvelvollisille epätavanomaiset tai epäilyttävät liike-toimet eivät yleensä näyttäyty tietyyn ri-

kosnimikkeeseen liittyvinä, vaan yleisesti epätavanomaisina tai epäilyttävinä. Torjuntajärjestelmän yleisnimityksenä ehdotetaan käytettäväksi edelleen rahanpesun estämistä ja selvittämistä, koska terrorismin rahoittamisen torjunnan osuus kokonaisuudesta jäänee käytännössä vähäisemmäksi.

Rahanpesun torjuntajärjestelmä. Rahanpesun torjuntajärjestelmän toimivuuden kannalta on tarkoituksenmukaista pyrkiä säilyttämään järjestelmän yhdenmukaisuus niin pitkälle kuin mahdollista. Tämä parantaa ilmoitusvelvollisten näkökulmasta järjestelmän havainnollisuutta ja edesauttaa ilmoitusvelvollisten kohtelua yhdenvertaisella ja kilpailua vääristämättömällä tavalla. Näin ollen muun muassa rahanpesun esirikokset, tunnistamisvelvollisuuden sisältö ja ilmoituksen tekemisen paljastamisen kieltä tulee määritellä kaikkien ilmoitusvelvollisten osalta samantapaiseksi, jollei erityisiä syitä poikkeuksiin ole.

Rahanpesun torjuntajärjestelmän toimivuuden kannalta on tarkoituksenmukaista myös, että kansainväliset velvoitteet pyritään sovittamaan kansallisiin säädöksiin kansallisesti vakiintuneiden käsitteiden ja instituutioiden perustalle. Myös tämä parantaa järjestelmän havainnollisuutta. Kansallisesti vakiintuneisiin käsitteisiin ja instituutioihin soveltaminen on erityisen tärkeää rahanpesun torjunnan tapaisilla aloilla, joissa samaan kansalliseen säädökseen kohdistuvia kansainvälisiä velvoitteita tulee eriluonteisista kansainvälisistä säädöksistä ja sopimuksista.

Rahanpesun torjuntajärjestelmä ja siihen liittyen rahanpesun selvittelykeskuksen toiminta on tarkoituksenmukaista pyrkiä pitämään puhtaasti rahanpesun ja eräiden rikosten rahoittamisen torjuntaan keskittyvänä. Tietyn elinkeinoalan yleistä sääntelyä ei ole tarkoituksenmukaista sisällyttää rahanpesun torjuntajärjestelmää koskevaan sääntelyyn. Esimerkiksi tietyn elinkeinoalan luvan- tai ilmoituksenvaraisuutta ja luvattomasti tai ilmoitusta tekemättä harjoitetusta toiminnasta aiheutuvia seuraamuksia koskevassa sääntelyssä taikka asiakastietojen käsittelyä koskevassa sääntelyssä on pääpaino kyseisten elinkeinoalojen yleistä toimintaa koskevissa kysymyksissä rahanpesun torjunnan näkökulman ollessa vain yhtenä huomioon otettavana

seikkana. Näin ollen jos esimerkiksi luottolaitosten asiakastietojen käsittelyn katsotaan vaativan yleistä henkilötietolainsäädäntöä täydentävää sääntelyä, tuon sääntelyn tarkoituksenmukainen paikka on luottolaitoksia koskevassa lainsäädännössä. Rahanpesun selvittelykeskukselle ei ole tarkoituksenmukaista asettaa muita kuin rahanpesun ja eräiden rikosten rahoittamisen torjuntaan suoraan liittyviä tehtäviä. Yleisempi tietyn elinkeinoalan lupa- tai ilmoitusviranomaisena toimiminen ja kyseisen elinkeinoalan yleisempi valvonta sopisi huonosti rahanpesun selvittelykeskuksen rooliin, koska selvittelykeskuksen ja ilmoitusvelvollisten välinen suhde rakentuu lähtökohtaisesti rahanpesun ja eräiden rikosten rahoittamisen torjuntaan tähtäävään yhteistyöhön, ei valvojan ja valvottavan väliseen valvontasuhteeseen.

Ilmoitusvelvollisten piiri. Ilmoitusvelvollisten piiriä ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös tilintarkastajat, kirjanpitäjät, arvoesineiden kauppiat ja välittäjät, huutokaupanpitäjät, oikeudellisissa asioissa avustavat pois lukien oikeudenkäyntiavustajana ja –asiamiehenä toimiminen sekä muuta maksuliikettä kuin yleistä maksujenvälitystä harjoittavat. Maksuliikkeen harjoittamisesta on kysymys esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö välittää toisten henkilöiden maksuja ulkomaille mahdollisesti epävirallisia maksunvälitysjärjestelmiä käyttäen. Tällaista maksuliikettä harjoittavan olisi tehtävä toiminnastaan ilmoitus keskushallintoviranomaisena toimivalle Etelä-Suomen lääninhallitukselle. Muutos johtuu rahanpesudirektiivin muutoksessa ja FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisissa erityissuosituksissa asetetuista velvoitteista.

Tehostetut velvollisuudet. Lakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomaiset säännökset tehostetusta tunnistamisvelvollisuudesta, huolellisuusvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta. Tehostettuja velvollisuuksia sovellettaisiin liiketoimeen, jolla on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun estämisen ja selvittämisen järjestelmä ei täytä kansainvälisiä vaatimuksia. Siitä, minkä valtioiden rahanpesun estämisen ja selvittämisen järjestelmien ei katsottaisi täyttävän kansainvälisiä vaatimuksia, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella ja tarkemmat teknisluontoiset menettelysäännökset tehostettujen velvollisuuksien täyttä-

misestä annettaisiin sisäasiainministeriön asetuksella. Muutos johtuu FATF:n rahanpesun vastaisissa suosituksissa asetetusta velvoitteesta, joka on hyväksytty myös Euroopan unionin talous- ja rahoitusasioiden sekä oikeus- ja sisäasioiden neuvostojen yhteisissä kokouksissa vuonna 2001 ja lokakuussa 2002.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksen valtiontaloudelliset vaikutukset liittyvät jäljempänä selostettuihin organisaatio- ja henkilöstövaikutuksiin. Esityksen vaikutukset elinkeinoelämään liittyvät jäljempänä selostettuihin yritysvaikutuksiin. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tehostaminen lisäisi rikosten asianomistajille palautettavien ja valtiolle menetetyksi tuomittavien varojen määrää.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Rahanpesun estämisen ja selvittämisen järjestelmän laajentamisesta koskemaan varsinaisen rahanpesun estämisen ja selvittämisen lisäksi terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä sekä ilmoitusvelvollisten piirin laajentamisesta aiheutuisi rahanpesun selvittelykeskukselle tulevien ilmoitusten määrän kasvua. Ilmoitusvelvollisten piirin laajentamisesta aiheutuvan ilmoitusten määrän kasvun ei ennakoita olevan merkittävä. Eräiden uusien ilmoitusvelvollisten ilmoitukset saattavat kuitenkin olla kyseisten ilmoitusvelvollisten tehtäväalueesta johtuen perusteellisia ja siten myös selvittelykeskukselta paljon toimenpiteitä vaativia. Rahanpesun estämisen ja selvittämisen järjestelmän laajentamisesta koskemaan varsinaisen rahanpesun estämisen ja selvittämisen lisäksi terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä aiheutuvan ilmoitusten määrän kasvua on vaikea ennakoita. Todettakoon, että syyskuussa 2001 Yhdysvalloissa tapahtuneiden terroritekojen jälkeen selvittelykeskus vastaanotti useita satoja epäiltyyn terrorismin rahoittamiseen liittyviä ilmoituksia. Laajennukset aiheuttavat lisäksi viranomaisille ohjeistus- ja koulutustyötä se-

kä lisääntyvää kansallista ja kansainvälistä viranomaisyhteistyötä. Kaiken kaikkiaan selvittelykeskuksen työmäärän arvioidaan lisääntyvät ehdotettujen muutosten johdosta muutaman henkilötyövuoden verran.

3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmän laajentaminen koskemaan varsinaisen rahanpesun estämisen ja selvittämisen lisäksi terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä sekä ilmoitusvelvollisten piirin laajentaminen lisäisi jonkin verran epätavanomaisiin tai epäilyttäviin liiketoimiin liittyvien henkilöiden yksityiselämän ja omaisuuden suojaan puuttumista.

Ilmoitusvelvollisiksi tulisivat myös liike- tai ammattitoimintana oikeudellisissa asioissa avustavat. Oikeudenkäyntiavustajan tai oikeudenkäyntiasiamiehen ja hänen päämiehensä välisen suhteen erityiseen luottamuksellisuuteen ei kuitenkaan puututtaisi.

Rahanpesun torjunnan tehostaminen lisäisi rikosten asianomistajille palautettavien varojen määrää.

3.4. Yritysvaikutukset

Rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmän laajentaminen koskemaan varsinaisen rahanpesun estämisen ja selvittämisen lisäksi terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä lisäisi jonkin verran nykyisten ilmoitusvelvollisten tehtäviä. Varsinkaan käytännössä työmäärän lisäys ei olisi kuitenkaan merkittävä, koska jo nykyisellään ilmoitusvelvolliselle epätavanomaisena tai epäilyttävänä näyttäytyvän ja ilmoitusvelvollisen sen vuoksi rahanpesuun liittyväksi epäilemän liiketoimen taustalla voisi tosiasiansa olla rahanpesun sijasta terrorismin rahoittaminen.

Ilmoitusvelvollisten piirin laajentamisesta aiheutuisi uusille ilmoitusvelvollisille tunnistamisvelvollisuuteen, huolellisuusvelvollisuuteen ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyviä uusia tehtäviä. Uusiin ilmoitusvelvollisiin liittyvien ilmoitusten määrä ennakoitaan kuitenkin vähäiseksi.

Rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmän ja ilmoitusvelvollisten piirin laajen-

tamisen johdosta sekä nykyiset että uudet ilmoitusvelvolliset tarvitsisivat ohjeistusta ja koulutusta. Ohjeistuksen laatiminen ja koulutuksen antaminen tapahtuisi osaksi yhteistyössä viranomaisten kanssa, mutta yritysten sisäisten ohjeistusten laatiminen ja koulutukseen osallistuminen veisivät joka tapauksessa työaikaa. Ilmoitusvelvolliset saattaisivat joutua ottamaan huomioon ilmoitusjärjestelmän asiakas- tai muita sellaisia tietojärjestelmiä rakentaessaan tai uudistaessaan.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitystä on valmisteltu työryhmässä, johon on kuulunut edustajia sisäasiainministeriön poliisiosastosta ja keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksesta.

Valmistelun alkuvaiheessa järjestettiin kuulemistilaisuuksia, joihin kutsuttiin edustajat 14 ehdotettuja uusia ilmoitusvelvollisia edustavasta järjestöstä ja yrityksestä sekä edustajia uusiin ilmoitusvelvollisiin liittyvistä viranomaistahoista. Tilaisuuksiin osallistui edustajia kuudesta järjestöstä. Useat kuultavat esittivät näkemyksensä, että heidän edustamilleen tahoille ei tule asettaa aktiivista roolia rahanpesun paljastamisessa, vaan ilmoitusvelvollisuuden tulee liittyä näiden normaalitehtäviensä hoidon yhteydessä saamiinsa tietoihin. Useat kuultavat esittivät myös huolensa ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä mahdollisesti seuraavasta vahingonkorvausvastuusta.

4.2. Lausunnot

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot 33 taholta. Lausuntonsa antoivat Autoalan Keskusliitto ry, HTM-tilintarkastajat ry, kauppa- ja teollisuusministeriö, Keskuskauppakamari, keskusrikospoliisi, KHT-yhdistys – Föreningen CGR ry, Kilpailuvirasto, Kirjanpitotoimistojen Liitto, Lähivakuutus-ryhmän Keskusliitto ry, oikeusministeriö, Raha-automaattiyhdistys, Rahoitustarkastus, rajavartiolaitoksen esikunta, sosiaali- ja terveysministeriö, suojelupoliisi, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakiasiainmestojen Liitto ry, Suomen Oikeusapulakimiehet ry, Suomen

Pankki, Suomen Pankkiyhdistys, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, Suomen Yrittäjät ry, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tullihallitus, valtiovarainministeriö, Oy Veikkaus Ab, Verohallitus ja ympäristöministeriö. Lausunnoissa esitetyt näkemykset on pyritty ottamaan huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1. Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnalle on annettu esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 33/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan muun muassa säädettäväksi rajoitetusta luottolaitostoiminnasta, jota osakeyhtiö tai osuuskunta saisi harjoittaa ilman toimilupaa. Toiminnan harjoittamisesta olisi kuitenkin tehtävä ilmoitus Rahoitustarkastukselle. Rajoitetulla luottolaitostoiminnalla tarkoitettaisiin sellaisen rahoituksen tarjoamista, jonka tarkoituksena on maksuajan myöntäminen ostettaessa osakeyhtiön tai osuuskunnan kanssa samaan yritysryhmään kuuluvan yrityksen myymiä tavaroita tai palveluja, takaisinmaksettavien varojen vastaanottamista yleisöltä sellaisille asiakastileille, joilla olevia varoja voidaan käyttää ainoastaan osakeyhtiön tai osuuskunnan kanssa samaan yritysryhmään kuuluvan yrityksen myymien tavaroiden tai palvelujen maksamiseen ja nostaa käteisenä, sekä sellaisen sähköisen rahan liikkeeseenlaskua, jonka ainoastaan osakeyhtiön tai osuuskunnan kanssa samaan yritysryhmään kuuluva yritys hyväksyy maksuksi. Tässä esityksessä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentin 5 kohtaan ehdotettu rajoitettua luottolaitostoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden ja osuuskuntien sisällyttäminen rahanpesuepäilyistä ilmoitusvelvollisten piiriin on laadittu mainitun esityksen pohjalta. Tämä hallituksen esitys on siten edellä mainitulta osaltaan edellä mainittua hallituksen esitystä täydentävä esitys.

Eduskunnalle on annettu esitys eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 53/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan muun

muassa rahanpesua koskeva rangaistussäännös siirrettäväksi kätkemisrikoksen yhdestä tekemuodosta omaksi rikosnimikkeekseen rikoslakiin, rikosnimikkeet törkeä rahanpesu, salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi, tuottamuksellinen rahanpesu ja rahanpesurikkomus otettaviksi rikoslakiin sekä rahanpesun ilmoitusrikkomusta koskeva rangaistussäännös siirrettäväksi kätkemisrikoksen yhdestä tekemuodosta omaksi rikosnimikkeekseen rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin. Tämä esitys on laadittu rikoslain nykyisin voimassa olevien säännösten pohjalta. Jos talousrikossäännösten muutokset tulevat hyväksytyiksi, ehdotetaan, että nyt ehdotettuja muutoksia vastaavat muutokset tehdään talousrikossäännösten muutosten yhteydessä muutettavaksi ehdotettuun rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 16 §:ään ja kyseiseen lakiin samassa yhteydessä lisättäväksi ehdotettuun 16 a §:ään. Lisäksi tulisi muuttaa rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 2 §:n määritelmäsäännöksen 1 kohdassa olevaa viittausta.

Eduskunnalle on annettu esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 93/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan nykyinen poliisin henkilörekistereistä annettu laki korvattavaksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettavalla lailla. Tämä esitys on laadittu nykyisin voimassa olevien poliisin henkilörekistereistä annetun lain säännösten pohjalta. Jos henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettava laki tulee hyväksytyksi, ehdotetaan, että rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 13 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset tarkistetaan uuden lain mukaisiksi.

5.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Kansainvälistä terrorismin rahoituksen vastaista yleissopimusta, rahanpesudirektiiviä ja sen muutosta sekä FATF:n rahanpesun vastaisia suosituksia ja terrorismin rahoituksen vastaisia erityissuosituksia on käsitelty tähän esitykseen liittyviltä osiltaan edellä kohdassa kansainväliset velvoitteet.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä

1 §. *Lain tavoite ja soveltamisala. 1 momentti.* Lain tavoitetta ja soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi kansainvälisessä terrorismin rahoituksen vastaisessa yleissopimuksessa ja FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisissa erityissuosituksissa asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi varsinaisen rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä myös terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Terrorismin rahoittaminen on ollut rikoslain 34 luvun 9 b §:n nojalla rangaistavaksi säädetty 28 päivästä heinäkuuta 2002 lukien.

2 momentti. Mitä laissa säädetään rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä, sovellettaisiin myös terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Koska terrorismin rahoittamisen torjunnan osuus kokonaisuudesta jäisi todennäköisesti vähäisemmäksi, torjuntajärjestelmän yleisnimityksenä käytettäisiin edelleen rahanpesun estämistä ja selvittämistä. Rahanpesun selvittelykeskuksella olisi edellä mainitun johdosta terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen samat toimivaltuudet kuin rahanpesun estämiseen ja selvittämiseen. Tämä koskisi muun muassa tietojen saantia, tallettamista, käyttöä ja luovuttamista. Tietojenvaihdon osalta kysymykseen tulisi tietojenvaihto esimerkiksi suojelupoliisin kanssa. Poliisiin kuuluva rahanpesun selvittelykeskus voi luonnollisestikin käynnistää saamiensa tietojen johdosta myös rikoksen esitutkinnan, jos esitutkintalain 2 §:n 1 momentissa määritelty esitutkintakynnys ylittyy. Tällaiseen esitutkintaan liittyvien tietojen saantiin, tallettamiseen, käyttöön ja luovuttamiseen sovelletaan yleisiä esitutkintatietoja koskevia säännöksiä.

Kuten jäljempänä olevasta käy ilmi, epäilyttävän liiketoimen käsitettä ehdotetaan laajennettavaksi vastaavasti 5 §:n 2 momentissa, 6 §:n 1 momentissa, 10 §:n 1 momentissa ja

11 §:n 1 momentissa kattamaan paitsi liiketoimet, joihin sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää on syytä epäillä, myös liiketoimet, joiden on syytä epäillä liittyvän terrorismin rahoittamiseen. Epäilyttävän liiketoimen nyt siis laajennettavaksi ehdotettua käsitettä käytetään 11 §:n 3 momentin pidättymismääräystä koskevassa säännöksessä, 13 §:n 2 momentin tietojen käsittelyä koskevassa viittaussäännöksessä ja 15 §:n 1 momentin vahingonkorvausvastuuta koskevassa säännöksessä.

3 §. *Ilmoitusvelvolliset. 1 momentti. 5 kohta.* Luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin on ehdotettu otettavaksi säännökset rajoitetusta luottolaitostoiminnasta. Rajoitetulla luottolaitostoiminnalla tarkoitettaisiin sellaisen rahoituksen tarjoamista, jonka tarkoituksena on maksuajan myöntäminen ostettaessa osakeyhtiön tai osuuskunnan kanssa samaan yritysyhmään kuuluvan yrityksen myymiä tavaroita tai palveluja, takaisinmaksettavien varojen vastaanottamista yleisöltä sellaisille asiakastileille, joilla olevia varoja voidaan käyttää ainoastaan osakeyhtiön tai osuuskunnan kanssa samaan yritysyhmään kuuluvan yrityksen myymien tavaroiden tai palvelujen maksamiseen ja nostaa käteisenä, sekä sellaisen sähköisen rahan liikkeeseenlaskua, jonka ainoastaan osakeyhtiön tai osuuskunnan kanssa samaan yritysyhmään kuuluva yritys hyväksyy maksuksi (HE 33/2002 vp). Koska rahanpesua voidaan harjoittaa myös tällaista rajoitettua luottolaitostoimintaa hyväksi käyttäen, rajoitettua luottolaitostoimintaa harjoittavat osakeyhtiöt ja osuuskunnat ehdotetaan lisättäviksi ilmoitusvelvollisten luetteloon. Samalla luettelosta poistettaisiin säästökassatoimintaa harjoittavat osuuskunnat. Säästökassatoiminta sisältyy rajoitettuun luottolaitostoimintaan.

1 momentti. 11 kohta. Koska rahanpesua voidaan harjoittaa myös asuinhuoneiston vuokrausta hyväksi käyttäen, vuokrahuoneiston välitysliikkeiden ilmoitusvelvollisuuden kytkeminen vain liikehuoneiston vuokraukseen ehdotetaan poistettavaksi.

Kohtaan ehdotetaan lisäksi tehtäväksi uusi-

en 13—18 kohdan lisäämisestä aiheutuva luettelotekninen muutos.

1 momentti. 12 kohta. Kohtaan ehdotetaan tehtäväksi uusien 13-18 kohdan lisäämisestä aiheutuva luettelotekninen muutos.

1 momentti. 13 kohta. Luottolaitostoiminnan määritelmiä on esitetty muutettaviksi (HE 33/2002 vp). Luottolaitostoiminnan yksi keskeisistä piirteistä olisi yleinen maksujenvälitys. Yleisellä maksujenvälityksellä tarkoitettaisiin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa maksutoimeksiantojen toteuttamista asiakkaalta ennakkoon vastaanotetuista varoista. Yleinen maksujenvälitys edellyttää käytännössä, että asiakkaalla on niin kutsuttu avistatili, jolta maksutoimeksiannon mukainen maksu veloitetaan ja jolle voidaan vastaanottaa saapuvia maksuja.

Ilmoitusvelvollisten piiriä ehdotetaan laajennettavaksi FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisissa erityissuosituksissa asetetun veloitteen täyttämiseksi koskemaan myös liike- tai ammattitoimintana muuta maksuliikettä kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua yleistä maksujenvälitystä harjoitettavaa. Kohdan tarkoittamaa maksuliikettä olisi esimerkiksi kuriiritoiminnan luonteinen toiminta, jossa yritys tekee jokaisen toimeksiannon hoitamisesta eri sopimuksen asiakkaan kanssa ja ottaa vastaan välitettävät varat asiakkaalta erikseen jokaisen yksittäisen toimeksiannon hoitamista varten. Maksuliikkeen harjoittamisesta voi olla kysymys myös esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö välittää toisten henkilöiden maksuja ulkomaille mahdollisesti epävirallisia maksunvälitysjärjestelmiä käyttäen. Kyseisen toiminnan liike- tai ammattitoimintana harjoittamista koskevasta vaatimuksesta seuraisi, ettei ilmoitusvelvollisuus koskisi mainittuja palveluja satunnaisesti tarjoavaa. Käytännössä ilmoitusvelvollisuus liittyisi näin sellaiseen maksuliikkeen harjoittamiseen, joka muodostaisi merkittävän osan luonnollisen tai oikeushenkilön ansiotoiminnasta. Kohta ei koskisi luottolaitoksia eikä rahoituslaitoksia, jotka ovat ilmoitusvelvollisia I kohdan nojalla.

1 momentti. 14—18 kohta. Ilmoitusvelvollisten piiriä ehdotetaan laajennettavaksi rahanpesudirektiivin muutoksessa asetetun veloitteen täyttämiseksi koskemaan myös

liike- tai ammattitoimintana tilintarkastuslain (936/1994) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavaa, liike- tai ammattitoimintana kirjanpitotehtäviä toimeksiannosta hoitavaa, liike- tai ammattitoimintana jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyvää tai välittävää, liike- tai ammattitoimintana huutokauppoja toimittavaa sekä liike- tai ammattitoimintana oikeudellisissa asioissa avustavaa. Näin on pyritty kattamaan direktiivin muutoksessa mainitut uudet ilmoitusvelvolliset kansallisesti vakiintuneiden käsitteiden ja instituutioiden perustalta lähtien. On huomattava, että eräitä direktiivin muutoksessa mainittuja ammattikuntia ei tunneta Suomessa erillisinä ja että Suomessa ei ole eräiden ammattikuntien osalta samanlaisia koulutus- ja järjestäytymisvaatimuksia kuin eräissä muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Liike- tai ammattitoimintana tilintarkastuslain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavien ja liike- tai ammattitoimintana kirjanpitotehtäviä toimeksiannosta hoitavien sisällyttämisellä ilmoitusvelvollisten luetteloon katettaisiin rahanpesudirektiivin muutokseen otetut ammattitoimintaa harjoittavat tilintarkastajat, ulkopuoliset kirjanpitäjät ja veroneuvojat. Suomessa ei ole erillistä veroneuvojien ammattikuntaa, mutta esimerkiksi eräissä tilintarkastusyhteisöissä on näihin tehtäviin erikoistunutta henkilöstöä. Sekä tilintarkastajien että kirjanpitäjien osalta on katsottu tarkoituksenmukaiseksi rajoittaa ilmoitusvelvollisuus kansallisestikin vain kyseisiä tehtäviä liike- tai ammattitoimintana hoitaviin. Esimerkiksi asunto-osakeyhtiöiden ja pienten yhdistysten maallikkotilintarkastajat ja –kirjanpitäjät taikka muita tilintarkastus- ja kirjanpitotehtäviä satunnaisesti hoitavat eivät siten kuuluisi ilmoitusvelvollisten piiriin. Tilintarkastajien osalta ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi ulottaa ilmoitusvelvollisuutta julkishallinnon ja –talouden tilintarkastukseen, koska julkishallinnon ja –talouden muut valvontajärjestelmät on katsottava rahanpesun torjunnan näkökulmasta riittäviksi. Kirjanpitovelvollisen yrityksen itsensä palveluksessa olevat kirjanpitotehtäviä hoitavat eivät kuuluisi toimeksiantosuhdetta koskevan vaatimuksen vuoksi ilmoitusvelvollisten piiriin.

Liike- tai ammattitoimintana jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyvien tai välittävien ja liike- tai ammattitoimintana huutokauppoja toimittavien sisällyttämällä ilmoitusvelvollisten luetteloon katettaisiin rahanpesudirektiivin muutokseen otetut ammattitoimintaa harjoittavat arvokkaiden tavaroiden, kuten jalokivien tai jalometallien taikka taide-esineiden, välittäjät ja huutokaupanpitäjät. Koska kulkuvälineet ovat käytännössä useimmin kaupan kohteina olevia arvoltaan merkittäviä esineitä, arvokkaiden tavaroiden välittäjinä mainittaisiin kansallisesti nimenomaisesti myös kulkuvälineitä myyvät tai välittävät. Kulkuneuvoilla tarkoitettaisiin tässä maa-, vesi- ja ilmakulkuneuvoja. Arvoesineitä satunnaisesti myyvät tai välittävät taikka huutokauppoja satunnaisesti toimittavat eivät kuuluisi ilmoitusvelvollisten piiriin. Vapaaehtoisia huutokauppoja säänneltiin aikaisemmin vapaaehtoisista huutokaupoista annetulla asetuksella (16/1898) ja lähempiä määräyksiä huutokaupantoinittajan-ammattin harjoittamisesta kaupungissa sisältävällä julistuksella (16/1898). Nuo säädökset on sittemmin kumottu. Arvoesineiden kauppiaiden ja välittäjien ja huutokaupanpitäjien ilmoitusvelvollisten piiriin kuulumiselle ei asetettaisi kansallisesti direktiivin muutoksessa mainittua käteismaksua ja vähintään 15 000 euron rahamäärää koskevaa edellytystä. On kuitenkin huomattava, että vaikka arvoesineiden kauppiat ja välittäjät sekä huutokaupanpitäjät kuuluisivat kansallisesti aina ilmoitusvelvollisten piiriin, myös heitä koskisi tunnistamisvelvollisuuden yleinen rajoitus, jonka mukaan ilmoitusvelvollisuutta edeltävä tunnistamisvelvollisuus liittyy vain epäilyttäviin liiketoimiin, vakituisiin asiakkaisiin ja liiketoimiin, joiden suuruus on vähintään 15 000 euroa.

Liike- tai ammattitoimintana oikeudellisissa asioissa avustavien sisällyttämällä ilmoitusvelvollisten luetteloon katettaisiin rahanpesudirektiivin muutokseen otetut ammattitoimintaa harjoittavat notaarit ja muut itsenäiset lakimiesammattien harjoittajat. Suomessa ei ole erillistä notaarien ammattikuntaa. Oikeudellisissa asioissa avustavien osalta ilmoitusvelvollisuutta ei kytkettäisi lakimieskoulutukseen tai lakimiesjärjestöjen jäsenyy-

teen. Oikeudellisissa asioissa satunnaisesti avustavat eivät kuuluisi ilmoitusvelvollisten piiriin. Ilmoitusvelvollisuuden kytkemisellä liike- tai ammattitoimintana oikeudellisissa asioissa avustavien osalta osallistumiseen asiakkaan puolesta lueteltujen liiketoimien suunnitteluun tai toteuttamiseen ja toimimiseen asiakkaan puolesta ja lukuun liiketoimissa tai kiinteistön kaupoissa katettaisiin rahanpesudirektiivin muutokseen otettu vastaava edellytys (2 momentti). Liiketoimissa tai kiinteistön kaupoissa toimimisena olisi tässä pidettävä myös kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiön osakkeiden kauppoihin osallistumista.

Oikeudenkäyntiavustajan tai oikeudenkäyntiasiamiehen ja hänen päämiehensä erityisen luottamuksellisen suhteen suojaamiseksi oikeudellisissa asioissa avustavien osalta ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle suljettaisiin oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitaminen mukaan lukien varsinaisten oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi asiakkaan oikeudellista asemaa sekä oikeudenkäynnin käynnistämistä tai sen välttämistä koskeva oikeudellinen neuvonta. Näin katettaisiin rahanpesudirektiivin muutokseen otettu vastaava rajoitus. Vaikka laissa käytettäisiin yleisnimityksenä oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtäviä, asiakkaan oikeudellista asemaa koskevan oikeudellisen neuvonnan ei tarvitsisi liittyä oikeudenkäyntiin, vaan siinä voisi olla kysymys asiakkaan jo tekemän tai suunnitteleman liiketoimen laillisuuden arvioinnista. Jos oikeudellisissa asioissa avustava sen sijaan neuvoisi asiakasta tekemään rahanpesuksi katsottavan liiketoimen, hän tulisi itse osalliseksi rahanpesurikokseen. Lueteltuihin liiketoimiin ja kiinteistön kauppoihin liittyvien hakemusasioiden hoitaminen tuomioistuimissa ja muiden niihin liittyvien asioiden hoitaminen viranomaisissa eivät olisi rajoituksen piiriin kuuluvia oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtäviä. Oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtäviin liittyvä rajoitus on katsottu tarkoituksenmukaiseksi pitää rahanpesun estämis- ja selvittämisyjärjestelmän toimivuuden varmistamiseksi niin suppeana kuin oikeusturvajärjestelmän toimivuuden ja siihen liittyen oikeudenkäyn-

tiavustajan tai oikeudenkäyntiasiamiehen ja hänen päämiehensä välisen suhteen luottamuksellisuuden turvaaminen sen mahdollistaa. Rajoitusta ei sen vuoksi ulotettaisi kansallisesti kattamaan tilintarkastajia ja kirjanpitäjiä. Rajoituksen laajuus vastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetyn todistamiskiellon laajuutta.

Oikeudellisissa asioissa avustavien, tilintarkastajien tai kirjanpitäjien osalta ei myöskään asetettaisi kansallisesti poikkeusta ilmoituksen teon paljastamista koskevaan kieltoon. Oikeudellisissa asioissa avustavien osalta ei asetettaisi kansallisesti myöskään kyseisen ammattiryhmän itsesääntelyelintä siksi viranomaiseksi, jolle ilmoitus on tehtävä. Tällaisille rahanpesun estämisen- ja selvittämisenjärjestelmän toimivuutta vaarantaville poikkeamisille normaalisäännöistä tai normaaliorganisaatiosta ei ole katsottu olevan riittävän painavia perusteita.

Myöskään ehdotetuilla uusilla ilmoitusvelvollisilla ei olisi aktiivista roolia rahanpesun paljastamisessa, vaan ilmoitusvelvollisuus kytkettyisi lähtökohtaisesti heidän normaali-tehtäviensä hoidon yhteydessä saamiinsa tietoihin. Esimerkiksi tilintarkastajien osalta rahanpesun torjuntaan liittyvä huolellisuusvelvollisuus kuitenkin muovaisi hyvän tilintarkastustavan sisältöä. Lain 15 §:n 1 momentin nojalla ilmoitusvelvollinen saattaa joutua vahingonkorvausvastuuseen ilmoitusvelvollisuuden täyttämisen johdosta vain, jos hän ei ole noudattanut sellaista huolellisuutta, jota häneltä olosuhteet huomioon ottaen voidaan kohtuudella vaatia.

5 §. *Viranomaisten ja muiden valvomaan asetettujen valvonta- ja ilmoitusvelvollisuus. 2 momentti.* Ehdotetun lain tavoitteen ja soveltamisalan terrorismin rahoittamisen käsitteväksi laajentamisen seurauksena myös epäilyttävän liiketoimen käsitettä ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan paitsi liiketoimet, joihin sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää on syytä epäillä, myös liiketoimet, joiden on syytä epäillä liittyvän terrorismin rahoittamiseen.

6 §. *Tunnistamisvelvollisuus. 1 momentti.* Ehdotetun lain tavoitteen ja soveltamisalan terrorismin rahoittamisen käsitteväksi laajentamisen seurauksena epäilyttävän liiketoimen

käsitettä ehdotetaan laajennettavaksi myös tässä kattamaan paitsi liiketoimet, joihin sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää on syytä epäillä, myös liiketoimet, joiden on syytä epäillä liittyvän terrorismin rahoittamiseen.

2 momentti. Rahanpesudirektiivin muutoksessa ja FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisissa erityissuosituksissa asetettujen velvoitteiden mukaisesti ehdotettujen uusien ilmoitusvelvollisten osalta tunnistamisvelvollisuuden ehdotetaan olevan samansisältöinen kuin nykyisin luotto- ja rahoituslaitosten, sijoituspalveluyritysten, rahastoyhtiöiden ja säilytysyhteisöjen, säästökassatoimintaa harjoittavien osuuskuntien, vakuutusyhtiöiden sekä vakuutuksenvälittäjien osalta. Näiden ilmoitusvelvollisten on todettava asiakkaansa henkilöllisyys paitsi epäilyttävissä tapauksissa myös silloin, kun on kysymyksessä vakituinen asiakas tai kun suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkettyjen toimenpiteiden suuruus yhteensä on vähintään 15 000 euroa. Vastaavan yleisen tunnistamisvelvollisuuden ehdotetaan koskevan myös ilmoitusvelvollisten piiriin lisättäviksi ehdotettuja rajoitettua luottolaitostoimintaa ja asuinvuokrahuoneiston välitystä. Ilmoitusvelvollisiin nykyisinkin kuuluville arvopaperikeskukselle ja tilinhoitajayhteisöille ei ole nykyisin asetettu tunnistamisvelvollisuutta. Koska tähänkin toimintaan voi liittyä suoria asiakkuuksia, joissa asiakkaat eivät ole luottolaitosten tai sijoituspalveluyritysten tunnistamia, ehdotetaan yleinen tunnistamisvelvollisuus laajennettavaksi koskemaan myös arvopaperikeskusta ja tilinhoitajayhteisöjä. Järjestelmän havainnollisuuden ja ilmoitusvelvollisten yhdenvertaisen ja kilpailua vääristämättömän kohtelun näkökulmasta on tarkoituksenmukaista määritellä tunnistamisvelvollisuuden sisältö kaikkien ilmoitusvelvollisten osalta samanlaiseksi, jollei erityisiä syitä poikkeuksiin ole. On huomattava, että 5 momentiksi siirtyväksi ehdotetussa nykyisessä 6 momentissa säädetyn yleisen rajoituksen mukaan tunnistamisvelvollisuutta ei ole, jos asiakas on tiettyssä valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö.

Nykyinen ecu-määrä ehdotetaan korvattavaksi vastaavalla euro-määrällä. Samalla eh-

dotetaan poistettavaksi nykyinen liitännäinen markkamäärä. Yleistä tunnistamisvelvollisuutta koskeva ilmaisu yli 15 000 euroa korvattaisiin direktiivin mukaisella ilmaisulla vähintään 15 000 euroa.

3 momentti. Nykyiset ecu-määrät 1 kohdassa ehdotetaan korvattaviksi vastaavilla euro-määrillä. Samalla ehdotetaan poistettaviksi nykyiset liitännäiset markkamäärät.

4 momentti. Momenttia ei ehdoteta muutettavaksi, mutta pykälä muutettaisiin selvyyden vuoksi kokonaisuudessaan.

5 momentti. Nykyisellään kiinteistön- ja liikevuokrahuoneiston välittäjien on todettava asiakkaansa henkilöllisyys, kun suoritettavan liiketoimen suuruus yhtenä toimenpiteenä tai toisiinsa kytkeytyvinä toimenpiteinä on yhteensä yli 150 000 euroa. Asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta, jos liiketoimeen sisältyvä maksu suoritetaan asiakkaan Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion valvonnassa toimivassa luotto- tai rahoituslaitoksessa olevalta tililtä. Kun kiinteistönvälittäjät tulivat rahanpesudirektiivin muutoksen myötä direktiivissä asetettujen velvoitteiden alaisiksi, ehdotetaan näiden velvoitteiden täyttämiseksi tunnistamisvelvollisuuden kynnys laskettavaksi kiinteistön- ja vuokrahuoneiston välittäjienkin osalta 15 000 euroon ja kiinteistön- ja vuokrahuoneiston välittäjiä koskeva tilimaksupoikkeus poistettavaksi. Tämän vuoksi pykälän 5 momentti ehdotetaan poistettavaksi, jolloin pykälän nykyinen 6 momentti siirtyy 5 momentiksi. Myös tässä noudatetaan yleisempääkin lähtökohtaa, jonka mukaan tunnistamisvelvollisuuden sisältö määritellään kaikkien ilmoitusvelvollisten osalta samanlaiseksi, jollei erityisiä syitä poikkeuksiin ole.

6 momentti. Nykyisellään asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta, jos asiakas on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö taikka muussa valtiossa toimiluvan saaneen tällaisen yrityksen Euroopan talousalueella toimiva sivukonttori. Säännökseen ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitsisi todeta myöskään, jos asiakas on sellaisessa muussa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö

taikka tällaisen yrityksen sellaisessa muussa valtiossa toimiva sivukonttori, jonka valtion rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmä täyttää kansainväliset vaatimukset. Siitä, minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmät täyttävät kansainväliset vaatimukset, säädettäisiin 14 §:n 1 momentin nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

10 §. Ilmoitusvelvollisuus. 1 momentti. Ehdotetun lain tavoitteen ja soveltamisalan terrorismin rahoittamisen käsittäväksi laajentamisen seurauksena epäilyttävän liiketoimen käsitettä ehdotetaan laajennettavaksi myös tässä kattamaan paitsi liiketoimet, joihin sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää on syytä epäillä, myös liiketoimet, joiden on syytä epäillä liittyvän terrorismin rahoittamiseen.

Ilmoitusvelvollisuus syrjäyttää ilmoitusvelvolliselle muussa laissa säädetyn salassapito- tai vaihtolovelvollisuuden. Ilmoituksen tekoa ei saisi edelleenkaan paljastaa sille, johon epäily kohdistuu, eikä muulle henkilölle. Paljastamiskielto syrjäyttää ilmoitusvelvollisen henkilörekistereihin kohdistuvan henkilötietolain 26 §:ssä säädetyn rekisteröidyn tarkastusoikeuden. Henkilötietolain 27 §:n 1 momentin 1 kohdankaan mukaan tarkastusoikeutta ei ole, jos tiedon antaminen saattaisi haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Paljastamiskielto syrjäyttäisi myös tilintarkastuslain 19 §:n 2 momentissa säädetyn raportointivelvollisuuden.

11 §. Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen. 1 momentti. Ehdotetun lain tavoitteen ja soveltamisalan terrorismin rahoittamisen käsittäväksi laajentamisen seurauksena epäilyttävän liiketoimen käsitettä ehdotetaan laajennettavaksi myös tässä kattamaan paitsi liiketoimet, joihin sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää on syytä epäillä, myös liiketoimet, joiden on syytä epäillä liittyvän terrorismin rahoittamiseen. Tämän ja 1 §:n 2 momentissa säädettäväksi ehdotetun nojalla myös 3 momentissa säädetty pidättymismääräys voisi koskea myös terrorismin rahoittamiseen liittyväksi epäiltyä liiketointa, jos tällainen pidättäminen on tarpeen terrorismin rahoittamisen selvittämiseksi.

11 a §. *Tehostettu tunnistamisvelvollisuus,*

huolellisuusvelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus. 1 momentti. FATF:n rahanpesun vastaisissa suosituksissa asetetun velvoitteen täyttämiseksi ehdotetaan laissa säädettäväksi nimenomaisesti tehostetusta tunnistamisvelvollisuudesta, huolellisuusvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta. Tehostettuja velvollisuuksia sovellettaisiin liiketoimeen, jolla on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä vaatimuksia. Kyseinen velvoite on hyväksytty myös Euroopan unionin talous- ja rahoitusasioiden sekä oikeus- ja sisäasioiden neuvostojen yhteisissä kokouksissa vuonna 2001 ja lokakuussa 2002. Tehostetut velvollisuudet on otettu jo nykyisellään osaksi käyttöön rahanpesun estämiseen ja selvittämiseen liittyvästä tehostetusta tunnistamisvelvollisuudesta, huolellisuusvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta annettulla sisäasiainministeriön asetuksella (57/2002).

2 momentti. Säännöksessä määritettäisiin tehostetun ilmoitusvelvollisuuden sisältö. Tehostettu ilmoitusvelvollisuus tarkoittaisi sitä, että epätavanomaiset liiketoimet, joilla on yhtymäkohta 1 momentissa tarkoitettuun riskivaltioon, rinnastettaisiin epäilyttäviin liiketoimiin. Säännös vastaisi nykyisen rahanpesun estämiseen ja selvittämiseen liittyvästä tehostetusta tunnistamisvelvollisuudesta, huolellisuusvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta annettun sisäasiainministeriön asetuksen 5 §:ää.

Ehdotetun 14 §:n nojalla annettavilla valtioneuvoston ja sisäasiainministeriön asetuksilla säädettäisiin nykyisen rahanpesun estämiseen ja selvittämiseen liittyvästä tehostetusta tunnistamisvelvollisuudesta, huolellisuusvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta annettun sisäasiainministeriön asetuksen tapaan siitä, minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmien ei katsottaisi täyttävän kansainvälisiä vaatimuksia, ja annettaisiin tarkemmat säännökset tehostettujen velvollisuuksien täyttämisestä. Siitä periaatteellisesti tärkeänä pidettävästä seikasta, minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmät eivät täytä kansainvälisiä vaatimuksia, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Teknisluontoiset menettelysäännökset tehostettujen velvollisuuksien täyttämistä annettaisiin sisäasiainministeriön

asetuksella. Tehostettujen velvollisuuksien täyttämiseen liittyisi myös teknisluonteisena pidettävä kysymys siitä, mitä pidettäisiin säännöksessä tarkoitettuina liittymäkohtina tiettyyn valtioon.

Nykyisen sisäasiainministeriön asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan edellä tarkoitettu liittymäkohta on se, että 1) asiakas on kyseisen valtion kansalainen, 2) asiakas on oikeushenkilö, jonka kotipaikka on kyseisessä valtiossa tai joka on rekisteröity siellä, 3) liiketoimeen sisältyvät varat tai omaisuuden taikka osan niistä omistaa kyseisessä valtiossa asuva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jonka kotipaikka on kyseisessä valtiossa tai joka on rekisteröity siellä, 4) liiketoimeen sisältyvät varat tai omaisuus taikka osa niistä siirretään kyseisessä valtiossa asuvalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jonka kotipaikka on kyseisessä valtiossa tai joka on rekisteröity siellä, 5) liiketoimeen sisältyvä maksu suoritetaan tililtä tai tilille, joka on luottolaitoksessa, rahoituslaitoksessa, sijoituspalveluyrityksessä, rahastoyhtiössä, vakuutusyhtiössä tai vakuutuksenvälittäjässä, jonka kotipaikka on kyseisessä valtiossa tai joka on rekisteröity siellä taikka joka on saanut toimiluvan kyseisessä valtiossa tai 6) liiketoimeen sisältyvä maksu suoritetaan tililtä tai tilille, joka on muun kuin 5 kohdassa tarkoitettun luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahastoyhtiön, vakuutusyhtiön tai vakuutuksenvälittäjän kyseisessä valtiossa toimivassa sivukonttorissa. FATF:n kehotuksen mukaisesti edellä tarkoitettu valtio on nykyisen sisäasiainministeriön asetuksen 1 §:n 3 momentin mukaan tällä hetkellä Naurun tasavalta. Nykyisen sisäasiainministeriön asetuksen tehostetun tunnistamisvelvollisuuden sisältöä koskevassa 2 §:ssä luetellaan, mitkä seikat ilmoitusvelvollisen on ainakin selvitettävä asiakkaasta tunnistettaessa luonnollista henkilöä ja mitä on ainakin käytävä ilmi oikeushenkilöä tunnistettaessa vaadittavasta selvityksestä. Nykyisen sisäasiainministeriön asetuksen tehostetun huolellisuusvelvollisuuden sisältöä koskevassa 4 §:ssä säädetään, mitä selvitystä ilmoitusvelvollisen on huolellisuusvelvollisuuden täyttämiseksi vaadittava ja hankittava.

Yleisiä säännöksiä tunnistamisvelvollisuudesta toisen lukuun toimittaessa (7 §), tunnis-

tamistietojen säilyttämisestä (8 §), ilmoituksen teon paljastamisesta (10 §:n 3 momentti) sekä liiketoimen keskeyttämisestä ja siitä kieltäytymisestä (11 §:n 1 ja 2 momentti) ja vahingonkorvausvastuusta (15 §) sovellettaisiin myös tehostettuun tunnistamisvelvollisuuteen, huolellisuusvelvollisuuteen ja ilmoitusvelvollisuuteen, jotka ovat yleisen tunnistamisvelvollisuuden, huolellisuusvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden erityistapauksia. Selvyyden vuoksi tunnistamisvelvollisuuden rikkomista koskevaan 16 §:n rangaistussäännökseen ja ilmoituksen tekemättä jättämistä ja ilmoituksen paljastamista koskevaan rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohdan rangaistussäännökseen ehdotetaan otettaviksi nimenomaiset maininnat siitä, että kyseisiä rangaistussäännöksiä sovelletaan myös tehostettuun tunnistamisvelvollisuuteen ja tehostettuun ilmoitusvelvollisuuteen.

13 §. *Viittaus eräisiin lakeihin. 2 ja 3 momentti.* Viittaukset poliisin henkilörekistereistä annettuun lakiin (509/1995) ja henkilörekisterilakiin (471/1987) ovat vanhentuneet. Viitattua poliisin henkilörekistereistä annetun lain säännöstä on muutettu. Henkilörekisterilaki on korvattu henkilötietolailla. Tämän vuoksi 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ja 3 momentti poistettavaksi.

Viittaus poliisin henkilörekistereistä annettuun lakiin ehdotetaan muutettavaksi henkilötietolain laajaa yleiskäsitettä tietojen käsittely käyttäväksi. Henkilötietolain 3 §:n 2 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

Poliisiyksikön käyttöön tarkoitetuista henkilörekistereistä säädetään nykyisin poliisin henkilörekistereistä annetun lain 4, 7 ja 24 f §:ssä. Sääntely kattaa myös tietojen säilytysajan.

13 a §. *Velvollisuus tehdä ilmoitus maksuliiketoiminnasta.* Liike- tai ammattitoimintana muuta maksuliikettä kuin luottolaitostoinnasta annetussa laissa tarkoitettua yleistä maksujenvälitystä harjoittaville ehdotetaan säädettäväksi velvollisuus tehdä toiminnastaan ilmoitus viranomaisille. Koska rahoitus-

laitoksen toiminta ei luottolaitostoinnasta annetun lain mukaan edellytä toimilupaa, tulisi myös maksuliikettä harjoittavan rahoituslaitoksen tehdä ilmoitus toiminnastaan. Näin täytettäisiin FATF:n terrorismin rahoituksen vastaisissa erityissuosituksissa asetettu velvollisuus.

Ilmoitus olisi tehtävä Etelä-Suomen lääninhallitukselle. Etelä-Suomen lääninhallitus on säädetty jo aiemmin tietyn elinkeinoalan keskushallintoviranomaiseksi perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetussa laissa (517/1999).

Ilmoituksen tulisi sisältää tiedot toiminnan harjoittajasta ja ilmoituksessa tarkoitettua toiminnasta. Tehtävän ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä säädettäisiin ehdotetun 14 §:n 2 momentin nojalla annettavalla sisäasiainministeriön asetuksella.

14 §. *Tarkemmat säännökset.* Nykyisen säännöksen mukaan poliisitoimesta vastaava ministeriö antaa muita asianomaisia ministeriöitä, Vakuutusvalvontavirastoa sekä Rahoitustarkastusta kuultuaan tarkemmat säännökset tunnistamisvelvollisuudesta, tunnistamisvelvollisuudesta toisen lukuun toimittaessa, tunnistamistietojen säilyttämisestä, huolellisuusvelvollisuudesta, ilmoitusvelvollisuudesta ja liiketoimen keskeyttämisestä ja siitä kieltäytymisestä sekä näiden velvollisuuksien täyttämistä.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Vakiintuneesti on katsottu, että periaatteellisesti tärkeinä pidettävistä asetuksella säädettävistä asioista tulee säätää valtioneuvoston asetuksella ja että teknisluonteisista seikoista voidaan säätää ministeriön asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella ehdotetaan annettavaksi tarkemmat säännökset siitä, minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmät täyttävät ehdotetussa 6 §:n 5 momentissa tarkoitettut kansainväliset vaatimukset ja minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmät eivät vastavasti täytä ehdotetussa 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja kansainvälisiä vaatimuksia. Tällaisia seikkoja voidaan pitää edellä tarkoite-

tulla tavalla periaatteellisesti tärkeinä. Valtiokohtaisten tilanteiden muuttumisen vuoksi niistä ei ole tarkoituksenmukaista säätää lailla. Kansainvälisten vaatimusten täyttymisen tai täyttymättä jäämisen vaikutusten perusteista säädettäisiin laissa eli mainituissa ehdotetuissa 6 §:n 5 momentissa ja 11 a §:ssä.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin nojalla ministeriön antamat oikeussäännöt ovat nykyisin ministeriön asetuksia. Nykyisin omaksutun käytännön mukaan tarkemmat säännökset antava ministeriö mainitaan lainsäädäntövalan siirtämistä koskevassa säännöksessä nimeltä. Sisäasiainministeriön asetuksella ehdotetaan annettavaksi tarkemmat säännökset 6—11 ja 11 a §:ssä säädettyjen velvollisuuksien täyttämisestä sekä 13 a §:n 2 momentissa tarkoitettun ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä. Ennen asetuksen antamista olisi kuuluttava nykyiseen tapaan muita asianomaisia ministeriöitä, Vakuutusvalvontavirastoa ja Rahoitustarkastusta. Säännös kattaisi nykyisten velvollisuuksien lisäksi 11 a §:ssä säädetäviksi ehdotetut tehostetut velvollisuudet. Säännös olisi muotoiltu nykyistä suppeammaksi eli ei velvollisuudet kokonaisuudessaan, vaan pelkästään niiden täyttämisen kattavaksi. Tällä viitattaisiin teknisluontoisten menettelysäännösten antamiseen. Kysymys voi olla esimerkiksi rahoitus- ynnä muun sellaisen toiminnan nopean teknisen ja muun kehityksen myötä muuttuvista menettelyistä. Tehostetun ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä säädettäisiin laissa eli ehdotetussa 11 a §:n 2 momentissa.

16 §. *Rangaistussäännös. 1 momentti.* Tunnistamisvelvollisuuden rikkomista koskevaan rangaistussäännökseen ehdotetaan lisättäväksi selvyuden vuoksi viittaus ehdotettuun muun muassa tehostettua tunnistamisvelvollisuutta koskevaan 11 a §:ään. Myös tehostetun tunnistamisvelvollisuuden rikkomisen täyttäisi tunnistamisvelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön.

Tunnistamisvelvollisuuden rikkomisen enimmäisrangaistus ehdotetaan laskettavaksi kuudesta kuukaudesta vankeutta sakoksi. Enimmäisrangaistus olisi näin sama kuin talousrikossäännösten muuttamista koskevassa esityksessä (HE 53/2002 vp) rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 16 a §:ssä rangaistavaksi säädettäväksi ehdotetulla

rahanpesun ilmoitusrikkomuksella, jota voidaan pitää törkeysasteeltaan tunnistamisvelvollisuuden rikkomista vastaavana.

2 momentti. Lain 13 a §:ssä säädetyin velvollisuuden noudattamisen tehostamiseksi ilmoitusvelvollisuuden rikkomisen säädettäisiin rangaistavaksi.

Pykälän otsikko on ehdotettu muutettavaksi mainitussa talousrikossäännösten muuttamista koskevassa esityksessä rahanpesuun liittyvien rangaistussäännösten uudelleen järjestyksen johdosta tunnistamisvelvollisuuden rikkomiseksi. Jos pykälän toiseksi momentiksi lisättäisiin maksuliiketoimintaa koskevan ilmoitusvelvollisuuden rikkomista koskeva säännös, pykälän otsikko olisi tarkoituksenmukaista säilyttää ennallaan rangaistussäännöksenä.

1.2. Rikoslaki

32 luku. Kätkemisrikoksista

1 §. *Kätkemisrikos. 2 momentti.* Momentin 3 kohdan ilmoituksen tekemättä jättämistä ja ilmoituksen paljastamista koskevaan rangaistussäännökseen ehdotetaan lisättäväksi selvyuden vuoksi viittaus ehdotettuun muun muassa tehostettua ilmoitusvelvollisuutta koskevaan rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 11 a §:ään. Myös tehostetun ilmoitusvelvollisuuden mukaisen ilmoituksen tekemättä jättäminen ja paljastaminen täyttäisi kätkemisrikoksen tunnusmerkistön.

Säännös on talousrikossäännösten muuttamista koskevassa esityksessä (HE 53/2002 vp) ehdotettu siirrettäväksi täydennettynä omaksi rikosnimikkeekseen rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 16 a §:ksi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Nykyisen rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 14 §:n nojalla on annettu sisäasiainministeriön määräys rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä (26.2.1998, Dnro 4/98) ja sisäasiainministeriön asetus rahanpesun estämiseen ja selvittämiseen liittyvästä tehostetusta tunnistamisvelvollisuudes-

ta, huolellisuusvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta.

Sisäasiainministeriön määräys käsittelee ilmoitusvelvollisia, tunnistamisvelvollisuutta (milloin asiakas on tunnistettava, tunnistamisen suorittaminen ja tunnistamistietojen säilyttäminen), huolellisuusvelvollisuutta, toimintavaihtoehtoja epäilyttävissä tapauksissa ja epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittamista, rahanpesun selvittelykeskuksen toimenpiteitä, seuraamuksia velvollisuuksien laiminlyönnistä ja rikkomisesta ja vastuuta asiakkaille mahdollisesti aiheutuvista vahingoista sekä ilmoitusvelvollisen yhteyshenkilöä.

Sisäasiainministeriön asetus sisältää säännökset tehostetun tunnistamisvelvollisuuden, huolellisuusvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden soveltamisalasta sekä tehostettujen velvollisuuksien sisällöstä.

Uuden 14 §:n nojalla tarkemmat säännökset annettaisiin valtioneuvoston ja sisäasiainministeriön asetuksilla. Tarvittavia tarkempia säännöksiä on selostettu 11 a ja 14 §:n perustelujen kohdalla.

Rahanpesudirektiivin muutoksen johdosta rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain nojalla annettavaan sisäasiainministeriön asetukseen on otettava säännökset muutetun direktiivin 3 artiklan 11 kohdassa tarkoitetuista erityistoimenpiteistä sellaisen asiakkaan tunnistamisessa, joka asiakas ei ole fyysisesti läsnä henkilöllisyyden todistamista varten (non-face to face operations). Tällaiset teknisluontoiset menettelysäännökset on tarkoituksenmukaista antaa asetuksella, koska säännösten tulee olla mukautettavissa nopeasti ja joustavasti muun muassa sähköisen asioinnin kehittämiseen.

3. Voimaantulo

Lakien muutokset edellyttävät ilmoitusvelvollisilta kouluttautumista. Tämä koskee erityisesti uusia ilmoitusvelvollisia. Edellä selostetuista kansainvälisistä velvoitteista johdettua lain ehdotetaan kuitenkin tuleviksi voimaan pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin ehdotetaan otettavaksi uusia ilmoitusvelvollisia ja uusia tunnistamisvelvollisia koskeva siirtymäsäännös, jonka mu-

kaan lakia sovelletaan myös tällaisen ilmoitusvelvollisen asiakkaaseen, jonka liikesuhde ilmoitusvelvollisen kanssa on alkanut ennen lain voimaantuloa. Ilmoitusvelvollisen olisi tunnistettava tällainen asiakas siten kuin ehdotetuissa 6 ja 11 a §:ssä säädetään ja, jos on todennäköistä, että asiakas toimii toisen lukuun, tuo toinen henkilö siten kuin 7 §:ssä säädetään ennen uuden liiketoimen suorittamista.

Lain voimaan tullessa muuta maksuliikettä kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua yleistä maksujenvälitystä harjoittavan olisi tehtävä uuden ilmoitusvelvollisuuden mukainen ilmoitus toiminnastaan kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta. Lain voimaan tullessa maksuliikettä harjoittavan rahoituslaitoksen olisi myös tehtävä vastaava ilmoitus.

4. Säättämisjärjestys

Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukaiseen rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmään liittyvillä ilmoitusvelvollisten yhteisöjen ja elinkeinonharjoittajien tunnistamis- ja ilmoitusvelvollisuudella (6–8, 10 ja 11 a §), viranomaisten ja muiden valvomaan asetettujen ilmoitusvelvollisuudella (5 §) sekä rahanpesun selvittelykeskuksen tietojensaantioikeudella (12 §) saatetaan puuttua perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityiselämän suojaan. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suoja säädetään tarkemmin lailla. Esimerkiksi luottolaitoksen osalta on luottolaitostoiminnasta annetun lain 94 §:n 1 momentissa säädetty lähtökohtaisesta asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohdaisia oloja koskevan seikan taikka liike- tai ammattisalaisuuden salassapitovelvollisuudesta. Vastaavasti viranomaisella on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin nojalla lähtökohtainen vaitiolovelvollisuus koskien muun muassa rahoitusmarkkinoita ja vakuustointia koskevia selvityksiä (12 kohta), liike- ja ammattisalaisuuksia (20 kohta) sekä tulo- ja varallisuustietoja (23 kohta). Rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmällä poikettaisiin salassapito- ja vaitiolovelvollis-

suuksista. On kuitenkin huomattava, että rahanpesun selvittelykeskus saisi käyttää ja luovuttaa ilmoitusvelvollisuuksien perusteella saamia tietoja vain rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi tai selvittämiseksi.

Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukaiseen rahanpesun estämistä ja selvittämisjärjestelmään liittyvällä liiketoimen keskeyttämisellä tai siitä kieltäytymisellä ja määräyksellä pidättyä liiketoimen suorittamisesta (11 §) saatetaan puuttua perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuuden suojaan. Puuttuminen on tuntuvampaa silloin, kun kysymyksessä saattavat olla myös sinänsä laillista alkuperää olevat varat. Näin saattaa olla terrorismin rahoittamisen yhteydessä.

Oikeudellisissa asioissa avustaville asetettavaksi ehdotetulla rahanpesuepäilyjä koskevalla ilmoitusvelvollisuudella saatetaan puuttua perustuslain 21 §:ssä säädettyyn oikeusturvaan. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin taakeet turvataan lailla. Ehdotuksessa oikeudellisissa asioissa avustavien ilmoitusvelvollisuus onkin rajattu siten, ettei sillä puututa oikeudenkäyntiavustajan tai oikeudenkäyntiasiamiehen ja hänen päämiehensä väliseen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetyllä todistamiskielolla suojattuun erityisen luottamukselliseen suhteeseen eli oikeusturvan ydinalueeseen.

Perustuslain rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta koskevan 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota

ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Tästä on vakiintuneesti katsottu seuraavan muun muassa rikosoikeudellisen sääntelyn täsmällisyyttä koskeva vaatimus. Ehdotettujen rangaistussäännösten taustalla olevien velvollisuuksien sisältö määräytyisi osittain valtioneuvoston ja sisäasiainministeriön asetusten perusteella. Kysymys olisi tältä osin valtiokohtaisesti muuttuvista tilanteista tai teknisluontoisista menettelytavoista, joista ei olisi tarkoituksenmukaista säätää laissa. Velvollisuuksien perusteista ja varsinaisesta sisällöstä säädettäisiin laissa. On huomattava, että koska ilmoitusvelvolliset harjoittavat toimintaansa liike- tai ammattitoimintana, heiltä voidaan edellyttää myös liike- tai ammattitoimintaansa koskevien asetustasoisten säädösten tuntemusta.

Rikoksilla hankitun rahan pesemisen estämiseen ja selvittämiseen sekä terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen on painava yhteiskunnallinen tarve. Ehdotettuja muutoksia on pidettävä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tehokkaan estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättöminä. Ehdotetut säännökset olisivat tarkkarajaisia ja täsmällisiä.

Edellä sanotun johdosta on katsottava, että ehdotetut lait voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30 päivänä tammikuuta 1998 annetun lain (68/1998) 1 §, 3 §:n 5, 11 ja 12 kohta, 5 §:n 2 momentti, 6 §, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti ja 13, 14 ja 16 §,

sellaisina kuin niistä on 3 §:n 11 kohta laissa 1076/2000 ja 12 kohta laissa 799/2000, 6 § osaksi laissa 1052/2001 ja 14 § laissa 92/1999, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 799/2000 ja 1076/2000 sekä laissa 54/1999, uusi 13—18 kohta ja 2 momentti ja lakiin uusi 11 a ja 13 a § seuraavasti:

1 §

Lain tavoite ja soveltamisala

Lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää niiden paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisin-saantia.

Mitä tässä laissa säädetään rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä, sovelletaan myös rikoslain (39/1889) 34 luvun 9 b §:ssä tarkoitettua terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen.

3 §

Ilmoitusvelvolliset

Tässä laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ovat:

5) luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 a §:ssä tarkoitettua rajoitettua luottolaitostoi-mintaa harjoittava osakeyhtiö tai osuuskunta;

11) kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetussa laissa

(1075/2000) tarkoitettu kiinteistönvälitysliike sekä vuokrahuoneiston välitysliike;

12) arvo-osuusjärjestelmästä annetussa laissa (826/1991) tarkoitettu arvopaperikeskus, tilinhoitajayhteisö ja tilinhoitajayhteisön oikeudet saaneen muun ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitseva toimipiste;

13) liike- tai ammattitoimintana muuta maksuliikettä kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua yleistä maksujenvälitystä harjoittava;

14) liike- tai ammattitoimintana tilintarkastuslain (936/1994) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitava;

15) liike- tai ammattitoimintana kirjanpito-tehtäviä toimeksiannosta hoitava;

16) liike- tai ammattitoimintana jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyvä tai välittävä;

17) liike- tai ammattitoimintana huuto-kauppoja toimittava;

18) liike- tai ammattitoimintana oikeudellisissa asioissa avustava.

Edellä 1 momentin 18 kohdassa tarkoitettujen liike- tai ammattitoimintana oikeudellisissa asioissa avustavien osalta ilmoitusvelvollisuus koskee osallistumista asiakkaan puolesta kiinteistöjen tai liiketoimintayksiköiden ostamisen ja myynnin, asiakkaan raha-

varojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamisen, pankki-, säästö- tai arvoosuustilien avaamisen tai hoitamisen, yhtiöiden perustamisen, johtamisen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestyksen tai säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamisen, johtamisen tai niiden toiminnasta vastaamisen suunnitteluun tai toteuttamiseen ja toimimista asiakkaan puolesta ja lukuun liiketoimissa tai kiinteistön kaupoissa. Ilmoitusvelvollisuus ei koske oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtäviksi luetaan tässä varsinaisten oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi asiakkaan oikeudellista asemaa sekä oikeudenkäynnin käynnistämistä tai sen välttämistä koskeva oikeudellinen neuvonta.

5 §

Viranomaisten ja muiden valvomaan asetettujen valvonta- ja ilmoitusvelvollisuus

Jos 1 momentissa tarkoitettu viranomainen tai muu valvomaan asetettu suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen nojalla katsoo, että on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää taikka kyseisten varojen tai muun omaisuuden liittyvän 1 §:n 2 momentissa mainittuun rikokseen, sen on ilmoitettava asiasta rahanpesun selvittelykeskukselle.

6 §

Tunnistamisvelvollisuus

Sen lisäksi, mitä jäljempänä säädetään, on ilmoitusvelvollisen aina todettava asiakkaansa henkilöllisyys, jos on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää taikka kyseisten varojen tai muun omaisuuden liittyvän 1 §:n 2 momentissa mainittuun rikokseen.

Edellä 3 §:n 1—8 ja 11—18 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten on todettava vakituisten asiakkaansa henkilöllisyys. Sama vaatimus koskee myös muita kuin vakituksia

asiakkaita, kun suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien toimenpiteiden suuruus yhteensä on vähintään 15 000 euroa.

Edellä 3 §:n 6—8 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten ei tarvitse todeta asiakkaansa henkilöllisyyttä, jos:

1) toimeksiantosopimus koskee sellaista vakuutusta, jossa vakuutuskaudelta maksettava maksu on enintään 1 000 euroa taikka jossa kertavakuutusmaksu on enintään 2 500 euroa;

2) toimeksiantosopimus koskee sellaista lakisääteisestä työeläkevakuutusta tai yrittäjäläkevakuutusta, johon ei liity takaisinos-toehtoa ja jota ei voida käyttää lainan vakuutena; tai

3) vakuutuksesta maksettava maksu suoritetaan vakuutuslaitoksen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneessa luotto- tai rahoituslaitoksessa olevalla tilillä taikka muussa kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luotto- tai rahoituslaitoksen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimivassa sivukonttorissa olevalla tilillä.

Edellä 3 §:n 10 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten on todettava asiakkaansa henkilöllisyys:

1) pelikasinotoiminnassa; sekä

2) veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnassa tai totopelissä pelaajan asettaman rahapanoksen ollessa yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3 000 euroa.

Asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta, jos asiakas on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö taikka muussa kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai henkivakuutusyhtiön Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiva sivukonttori. Asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta myöskään, jos asiakas on sellaisessa muussa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö, jonka valtion rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmä täyttää kansainväliset vaatimukset, taikka muussa kuin tällaisessa valtiossa toimiluvan saaneen

luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai henkivakuutusyhtiön tällaisessa valtiossa toimiva sivukonttori.

10 §

Ilmoitusvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollisella on 9 §:ssä tarkoitettun huolellisuusvelvollisuuden täytettyään tai muutoin syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää taikka kyseisten varojen tai muun omaisuuden liittyvän 1 §:n 2 momentissa mainittuun rikokseen, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta rahanpesun selvittelykeskukselle ja annettava pyynnöstä kaikki tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi.

11 §

Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen

Jos ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää taikka kyseisten varojen tai muun omaisuuden liittyvän 1 §:n 2 momentissa mainittuun rikokseen, sen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä siitä.

11 a §

Tehostettu tunnistamisvelvollisuus, huolellisuusvelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus

Jos liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun estämis- ja selvittämissjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä vaatimuksia, liiketoimeen liittyy tehostettu tunnistamisvelvollisuus, huolellisuusvelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus.

Ilmoitusvelvollisen tulee tehostetun ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi tehdä 10 §:ssä tarkoitettu ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, jos asiakas ei anna huolelli-

suusvelvollisuuden täyttämiseksi pyydettyä selvitystä tai annettu selvitys on ilmoitusvelvollisen arvion mukaan epäluotettava. Samoin on meneteltävä, jos liiketoimen peruste ja varojen alkuperä ei ilmoitusvelvollisen hankkimien selvitysten perusteella riittävästi selviä. Ilmoitusvelvollisen on tehtävä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle myös, jos oikeushenkilöä ei pystytä tunnistamaan tai edunsaajia luotettavasti selvittämään. Samoin on meneteltävä, jos henkilöä, jonka puolesta asiakas toimii, ei pystytä tunnistamaan.

13 §

Viittaus eräisiin lakeihin

Tämän lain lisäksi on rahanpesun selvittämisessä voimassa, mitä poliisilaissa (493/1995) säädetään poliisitutkinnasta, jollei asian selvittämiseen sovelleta esitutkintalakia (449/1987).

Tämän lain lisäksi on epäilyttävää liiketoiminta koskevien tietojen käsittelystä voimassa, mitä poliisin henkilörekistereistä annettussa laissa (509/1995) säädetään poliisiyksikön käyttöön tarkoitetuista henkilörekistereistä.

13 a §

Velvollisuus tehdä ilmoitus maksuliiketoiminnasta

Edellä 3 §:n 1 momentin 13 kohdassa tarkoitettua maksuliikettä harjoittavan ja maksuliikettä harjoittavan rahoituslaitoksen on tehtävä ennen toiminnan aloittamista toiminnastaan ilmoitus keskushallintoviranomaisena toimivalle Etelä-Suomen lääninhallitukselle.

Tehtävässä ilmoituksessa on oltava tiedot toiminnan harjoittajasta ja ilmoituksessa tarkoitettua toiminnasta.

14 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämissjärjestel-

mät täyttävät 6 §:n 5 momentissa tarkoitetut kansainväliset vaatimukset ja minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmät eivät vastaavasti täytä 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja kansainvälisiä vaatimuksia.

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 6—11 ja 11 a §:ssä säädettyjen velvollisuuksien täyttämisestä sekä 13 a §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä. Ennen asetuksen antamista on kuultava muita asianomaisia ministeriöitä sekä Vakuutusvalvontavirastoa ja Rahoitustarkastusta.

16 §

Rangaistussäännös

Joka rikkoo tämän lain 6, 7 tai 11 a §:ssä säädetyn asiakkaiden tunnistamisvelvollisuuden tai 8 §:ssä säädetyn tunnistamistietojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden, on tuomittava *tunnistamisvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka rikkoo tämän lain 13 a §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä ilmoitus maksuliikkeen harjoittamisesta, on tuomittava *maksuliiketoimintaa koskevan ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

Tätä lakia sovelletaan myös 3 §:n 1 momentin 5 sekä 11—18 kohdassa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen asiakkaaseen, jonka liikesuhde ilmoitusvelvollisen kanssa on alkanut ennen lain voimaantuloa. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava tällainen asiakas siten kuin 6 ja 11 a §:ssä säädetään ja, jos on todennäköistä, että asiakas toimii toisen lukuun, tuo toinen henkilö siten kuin 7 §:ssä säädetään ennen uuden liiketoimen suorittamista.

Tämän lain voimaan tullessa 3 §:n 1 momentin 13 kohdassa tarkoitettua maksuliikettä harjoittavan ja maksuliikettä harjoittavan rahoituslaitoksen on tehtävä 13 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus toiminnastaan kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

2.

Laki**rikoslain 32 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 32 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 79/1998, seuraavasti:

32 luku	3) jättää tekemättä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (68/1998) 10 tai 11 a §:n mukaisen ilmoituksen taikka vastoin 10 §:ssä säädettyä kieltoa paljastaa siinä tarkoitetun ilmoituksen.
Kätkemisrikoksista	-----
1 §	-----
<i>Kätkemisrikos</i>	-----

Kätkemisrikoksesta tuomitaan myös se, joka

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
200 .

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Ville Itälä*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30 päivänä tammikuuta 1998 annetun lain (68/1998) 1 §, 3 §:n 5, 11 ja 12 kohta, 5 §:n 2 momentti, 6 §, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti ja 13, 14 ja 16 §,

sellaisina kuin niistä on 3 §:n 11 kohta laissa 1076/2000 ja 12 kohta laissa 799/2000, 6 § osaksi laissa 1052/2001 ja 14 § laissa 92/1999, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 799/2000 ja 1076/2000 sekä laissa 54/1999, uusi 13—18 kohta ja 2 momentti ja lakiin uusi 11 a ja 13 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain tavoite

Lain tavoite ja soveltamisala

Lain tavoitteena on estää rahanpesua, edistää sen paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia.

Lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää niiden paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia.

Mitä tässä laissa säädetään rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä, sovelletaan myös rikoslain (39/1889) 34 luvun 9 b §:ssä tarkoitetun terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen.

3 §

Ilmoitusvelvolliset

Tässä laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ovat:

5) osuuskuntalain (247/1954) 3 luvussa tarkoitettu säästökassatoimintaa harjoittava osuuskunta;

11) kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetussa laissa (1075/2000) tarkoitettu kiinteistönvälitysliike sekä vuokrahuoneiston välitysliike *silloin, kun se harjoittaa liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain (482/1995) 1 §:ssä tarkoitettua liikehuoneiston välitystä; sekä*

12) arvo-osuusjärjestelmästä annetussa laissa (826/1991) tarkoitettu arvopaperikeskus *sekä mainitun lain 7 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu tilinhoitajayhteisö ja 3 momentissa tarkoitettu tilinhoitajayhteisön oikeudet saaneen muun ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitseva toimipiste.*

5) *luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 a §:ssä tarkoitettua rajoitettua luottolaitostointa harjoittava osakeyhtiö tai osuuskunta;*

11) kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetussa laissa (1075/2000) tarkoitettu kiinteistönvälitysliike sekä vuokrahuoneiston välitysliike;

12) arvo-osuusjärjestelmästä annetussa laissa (826/1991) tarkoitettu arvopaperikeskus, tilinhoitajayhteisö ja tilinhoitajayhteisön oikeudet saaneen muun ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitseva toimipiste;

13) *liike- tai ammattitoimintana muuta maksuliikettä kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua yleistä maksujenvälitystä harjoittava;*

14) *liike- tai ammattitoimintana tilintarkastuslain (936/1994) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitava;*

15) *liike- tai ammattitoimintana kirjanpito-tehtäviä toimeksiannosta hoitava;*

16) *liike- tai ammattitoimintana jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kuluvälineitä myyvä tai välittävä;*

17) *liike- tai ammattitoimintana huutokauppoja toimittava;*

18) *liike- tai ammattitoimintana oikeudellisissa asioissa avustava.*

Edellä 1 momentin 18 kohdassa tarkoitettujen liike- tai ammattitoimintana oikeudellisissa asioissa avustavien osalta ilmoitusvelvollisuus koskee osallistumista asiakkaan puolesta kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamisen ja myynnin, asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamisen, pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaamisen tai hoitamisen, yhtiöiden perustamisen, johtamisen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyn tai säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustami-

sen, johtamisen tai niiden toiminnasta vastaamisen suunnitteluun tai toteuttamiseen ja toimimista asiakkaan puolesta ja lukuun liike-toimissa tai kiinteistön kaupoissa. Ilmoitusvelvollisuus ei koske oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtäviksi luetaan tässä varsinaisten oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi asiakkaan oikeudellista asemaa sekä oikeudenkäynnin käynnistämistä tai sen välttämistä koskeva oikeudellinen neuvonta.

5 §

Viranomaisten ja muiden valvomaan asetettujen valvonta- ja ilmoitusvelvollisuus

Jos 1 momentissa tarkoitettu viranomainen tai muu valvomaan asetettu suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen nojalla katsoo, että on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää, sen on ilmoitettava asiasta selvittelykeskukselle.

Jos 1 momentissa tarkoitettu viranomainen tai muu valvomaan asetettu suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen nojalla katsoo, että on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää *taikka kyseisten varojen tai muun omaisuuden liittyvän 1 §:n 2 momentissa mainittuun rikokseen*, sen on ilmoitettava asiasta *rahanpesun* selvittelykeskukselle.

6 §

Tunnistamisvelvollisuus

Sen lisäksi, mitä jäljempänä säädetään, on ilmoitusvelvollisen aina todettava asiakkaansa henkilöllisyys, jos on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää.

Edellä 3 §:n 1—8 kohdassa tarkoitettun ilmoitusvelvollisen on todettava vakituisen asiakkaansa henkilöllisyys. Sama vaatimus koskee myös muita kuin vakituisia asiakkaita, kun suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien toimenpiteiden suuruus yhteensä on yli 15 000:ta eua vastaava mark-

6 §

Tunnistamisvelvollisuus

Sen lisäksi, mitä jäljempänä säädetään, on ilmoitusvelvollisen aina todettava asiakkaansa henkilöllisyys, jos on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää *taikka kyseisten varojen tai muun omaisuuden liittyvän 1 §:n 2 momentissa mainittuun rikokseen*.

Edellä 3 §:n 1—8 *ja 11—18* kohdassa tarkoitettun ilmoitusvelvollisen on todettava vakituisen asiakkaansa henkilöllisyys. Sama vaatimus koskee myös muita kuin vakituisia asiakkaita, kun suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien toimenpiteiden suuruus yhteensä on *vähintään 15 000 euroa*.

kamäärä, kuitenkin aina vähintään 90 000 markkaa.

Edellä 3 §:n 6—8 kohdassa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen ei tarvitse todeta asiakkaansa henkilöllisyyttä, jos:

1) toimeksiantosopimus koskee sellaista vakuutusta, jossa vakuutuskaudelta maksettava maksu on enintään 1 000:ta ecua vastaava markkamäärä, kuitenkin aina vähintään 6 000 markkaa, taikka jossa kertavakuutusmaksu on enintään 2 500:aa ecua vastaava markkamäärä, kuitenkin aina vähintään 15 000 markkaa;

2) toimeksiantosopimus koskee sellaista lakisääteisestä työeläkevakuutusta tai yrittäjäeläkevakuutusta, johon ei liity takaisinostoehdotta ja jota ei voida käyttää lainan vakuutena; tai

3) vakuutuksesta maksettava maksu suoritetaan vakuutuksenottajan Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneessa luotto- tai rahoituslaitoksessa olevalta tililtä taikka muun kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luotto- tai rahoituslaitoksen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimivassa sivukonttorissa olevalta tililtä.

Edellä 3 §:n 10 kohdassa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen on todettava asiakkaansa henkilöllisyys:

1) pelikasinotoiminnassa; sekä

2) veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnassa tai totopelissä pelaajan asettaman rahapanoksen ollessa yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3 000 euroa.

Edellä 3 §:n 11 kohdassa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen on todettava asiakkaansa henkilöllisyys ennen liiketoimen loppuun suorittamista, kun suoritettavan liiketoimen suuruus yhtenä toimenpiteenä tai toisiinsa kytkeytyvinä toimenpiteinä on yhteensä yli 150 000:ta ecua vastaava markkamäärä, kuitenkin aina vähintään 900 000 markkaa. Asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta, jos liiketoimeen sisältyvä maksu suoritetaan asiakkaan Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneessa luotto- tai rahoituslaitoksessa olevalta tililtä taikka muun kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luotto- tai rahoituslaitoksen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimivassa sivukonttorissa olevalta

Edellä 3 §:n 6—8 kohdassa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen ei tarvitse todeta asiakkaansa henkilöllisyyttä, jos:

1) toimeksiantosopimus koskee sellaista vakuutusta, jossa vakuutuskaudelta maksettava maksu on enintään 1 000 euroa taikka jossa kertavakuutusmaksu on enintään 2 500 euroa;

2) toimeksiantosopimus koskee sellaista lakisääteisestä työeläkevakuutusta tai yrittäjäeläkevakuutusta, johon ei liity takaisinostoehdotta ja jota ei voida käyttää lainan vakuutena; tai

3) vakuutuksesta maksettava maksu suoritetaan vakuutuksenottajan Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneessa luotto- tai rahoituslaitoksessa olevalta tililtä taikka *muussa* kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luotto- tai rahoituslaitoksen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimivassa sivukonttorissa olevalta tililtä.

Edellä 3 §:n 10 kohdassa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen on todettava asiakkaansa henkilöllisyys:

1) pelikasinotoiminnassa; sekä

2) veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnassa tai totopelissä pelaajan asettaman rahapanoksen ollessa yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3 000 euroa.

tililtä.

Asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta, jos asiakas on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö taikka muun kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai henkivakuutusyhtiön Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiva sivukonttori.

Asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta, jos asiakas on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö taikka *muussa* kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai henkivakuutusyhtiön Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiva sivukonttori. *Asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta myöskään, jos asiakas on sellaisessa muussa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö, jonka valtion rahanpesun estämis- ja selvittämisyjärjestelmä täyttää kansainväliset vaatimukset, taikka muussa kuin tällaisessa valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai henkivakuutusyhtiön tällaisessa valtiossa toimiva sivukonttori.*

10 §

Ilmoitusvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollisella on 9 §:ssä tarkoitettua huolellisuusvelvollisuuden täytettyään tai muutoin syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta selvittelykeskukselle ja annettava pyynnöstä kaikki tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi.

10 §

Ilmoitusvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollisella on 9 §:ssä tarkoitettua huolellisuusvelvollisuuden täytettyään tai muutoin syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää *taikka kyseisten varojen tai muun omaisuuden liittyvän 1 §:n 2 momentissa mainittuun rikokseen*, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta *rahanpesun* selvittelykeskukselle ja annettava pyynnöstä kaikki tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi.

11 §

Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen

Jos ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää, sen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä siitä.

11 §

Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen

Jos ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää *taikka kyseisten varojen tai muun omaisuuden liittyvän 1 §:n 2 momentissa mainittuun rikokseen*, sen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä siitä.

11 a §

Tehostettu tunnistamisvelvollisuus, huolellisuusvelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus

Jos liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä vaatimuksia, liiketoimeen liittyy tehostettu tunnistamisvelvollisuus, huolellisuusvelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus.

Ilmoitusvelvollisen tulee tehostetun ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi tehdä 10 §:ssä tarkoitettu ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, jos asiakas ei anna huolellisuusvelvollisuuden täyttämiseksi pyydettyä selvitystä tai annettu selvitys on ilmoitusvelvollisen arvion mukaan epäluotettava. Samoin on meneteltävä, jos liiketoimen peruste ja varojen alkuperä ei ilmoitusvelvollisen hankkimien selvitysten perusteella riittävästi selviä. Ilmoitusvelvollisen on tehtävä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle myös, jos oikeushenkilöä ei pystytä tunnistamaan tai edunsaajia luotettavasti selvittämään. Samoin on meneteltävä, jos henkilöä, jonka puolesta asiakas toimii, ei pystytä tunnistamaan.

13 §

Viittaus eräisiin lakeihin

Tämän lain lisäksi on rahanpesun selvittämisessä voimassa, mitä poliisilaissa (493/1995) säädetään poliisitutkinnasta, jollei asian selvittämiseen sovelleta esitutkintalakia (449/1987).

Tämän lain lisäksi on epäilyttävää liiketoiminta koskevien tietojen tallettamisesta, käytöstä ja luovuttamisesta voimassa, mitä poliisin henkilökistereistä annetussa laissa (509/1995) säädetään poliisiyksikön käyttöön tarkoitetuista henkilökistereistä *lukuun ottamatta lain 24 §:n 2 momenttia*.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen säilytysajoista henkilökisterissä on voimassa, mitä henkilökisterilaissa (471/1987) on säädetty.

13 §

Viittaus eräisiin lakeihin

Tämän lain lisäksi on rahanpesun selvittämisessä voimassa, mitä poliisilaissa (493/1995) säädetään poliisitutkinnasta, jollei asian selvittämiseen sovelleta esitutkintalakia (449/1987).

Tämän lain lisäksi on epäilyttävää liiketoiminta koskevien tietojen *käsittelystä* voimassa, mitä poliisin henkilökistereistä annetussa laissa (509/1995) säädetään poliisiyksikön käyttöön tarkoitetuista henkilökistereistä.

13 a §

Velvollisuus tehdä ilmoitus maksuliiketoiminnasta

Edellä 3 §:n 1 momentin 13 kohdassa tarkoitettua maksuliikettä harjoittavan ja maksuliikettä harjoittavan rahoituslaitoksen on tehtävä ennen toiminnan aloittamista toiminnastaan ilmoitus keskushallintoviranomaisena toimivalle Etelä-Suomen lääninhallitukselle.

Tehtävässä ilmoituksessa on oltava tiedot toiminnan harjoittajasta ja ilmoituksessa tarkoitettua toiminnasta.

14 §

Tarkemmat säännökset

Poliisitoimesta vastaava ministeriö antaa muita asianomaisia ministeriöitä, Vakuutusvalvontavirastoa sekä rahoitustarkastusta kuultuaan tarkemmat säännökset tämän lain 6—11 §:ssä säädettyistä velvollisuuksista sekä niiden täyttämistä

14 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmät täyttävät 6 §:n 5 momentissa tarkoitettuja kansainvälisiä vaatimuksia ja minkä valtioiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmät eivät vastaavasti täytä 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja kansainvälisiä vaatimuksia.

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 6—11 ja 11 a §:ssä säädettyjen velvollisuuksien täyttämistä sekä 13 a §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä. Ennen asetuksen antamista on kuultava muita asianomaisia ministeriöitä sekä Vakuutusvalvontavirastoa ja Rahoitustarkastusta.

16 §

Rangaistussäännös

Joka rikkoo tämän lain 6 tai 7 §:ssä säädetyn asiakkaiden tunnistamisvelvollisuuden tai 8 §:ssä säädetyn tunnistamistietojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden, on tuomittava *tunnistamisvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

16 §

Rangaistussäännös

Joka rikkoo tämän lain 6, 7 tai 11 a §:ssä säädetyn asiakkaiden tunnistamisvelvollisuuden tai 8 §:ssä säädetyn tunnistamistietojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden, on tuomittava *tunnistamisvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka rikkoo tämän lain 13 a §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä ilmoitus maksuliikkeen harjoittamisesta, on tuomittava maksuliiketoimintaa koskevan ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tätä lakia sovelletaan myös 3 §:n 1 momentin 5 sekä 11—18 kohdassa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen asiakkaaseen, jonka liikesuhde ilmoitusvelvollisen kanssa on alkanut ennen lain voimaantuloa. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava tällainen asiakas siten kuin 6 ja 11 a §:ssä säädetään ja, jos on todennäköistä, että asiakas toimii toisen lukuun, tuo toinen henkilö siten kuin 7 §:ssä säädetään ennen uuden liiketoimen suorittamista.

Tämän lain voimaan tullessa 3 §:n 1 momentin 13 kohdassa tarkoitettua maksuliikettä harjoittavan ja maksuliikettä harjoittavan rahoituslaitoksen on tehtävä 13 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus toiminnastaan kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

2.

Laki**rikoslain 32 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 32 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 79/1998, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

32 luku

Kätkemisrikoksista

1 §

Kätkemisrikos

 Kätkemisrikoksesta tuomitaan myös se,
 joka

 3) jättää tekemättä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (68/1998) 10 §:n mukaisen ilmoituksen taikka vastoin 10 §:ssä säädettyä kieltoa paljastaa siinä tarkoitetun ilmoituksen.

 3) jättää tekemättä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (68/1998) 10 *tai 11 a* §:n mukaisen ilmoituksen taikka vastoin 10 §:ssä säädettyä kieltoa paljastaa siinä tarkoitetun ilmoituksen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.
